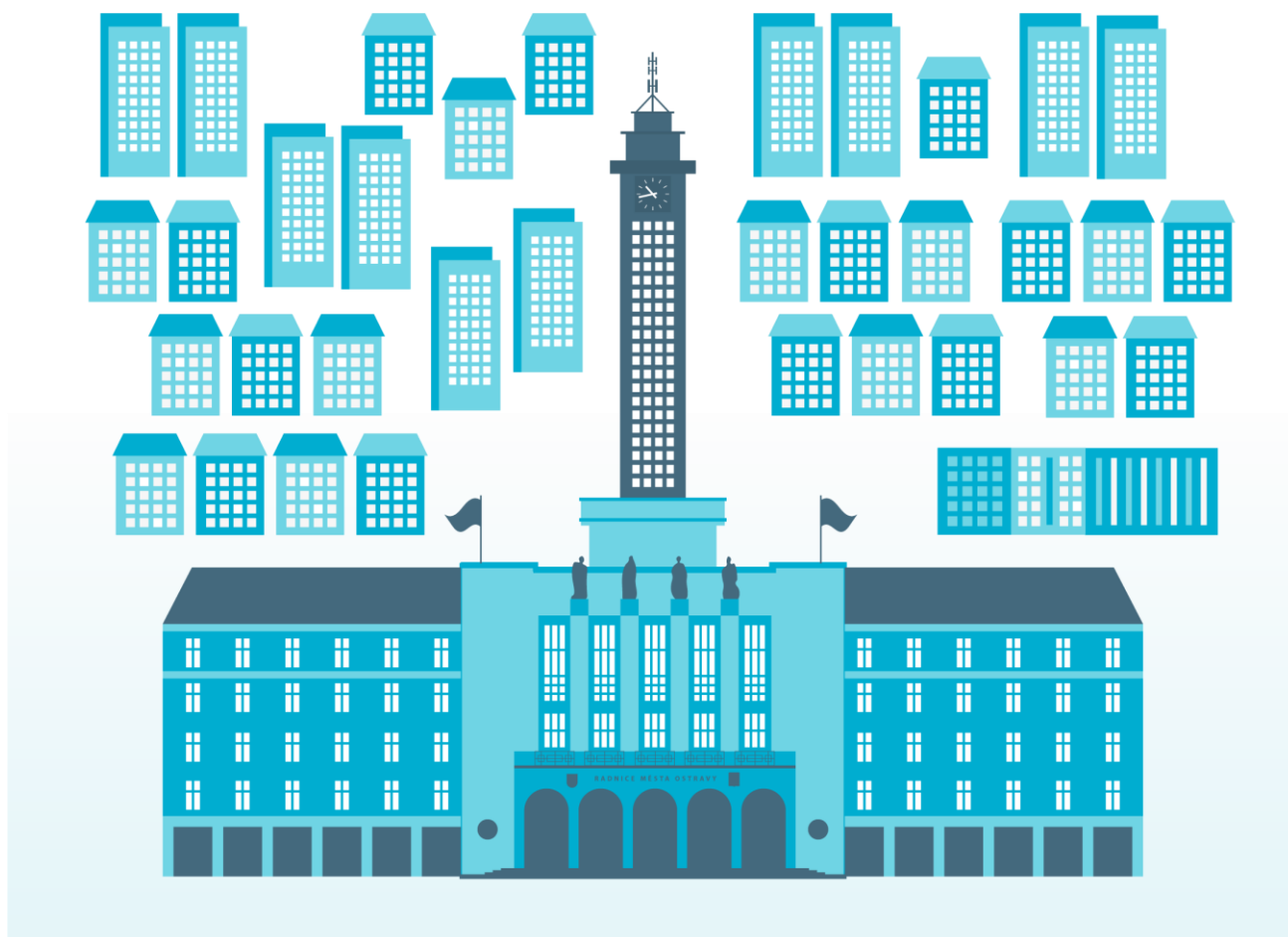

Závěrečná evaluační zpráva

projekt Sociální bydlení ve městě Ostrava

(registrační číslo: CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/001400)

Říjen 2022

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

**SOCIÁLNÍ
BYDLENÍ!!!**

Závěrečná evaluační zpráva vznikla v rámci projektu Sociální bydlení ve městě Ostrava, registrační číslo: CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0014001, podpořeného z Operačního programu Zaměstnanost a státního rozpočtu České republiky.

Obsah

Úvod	4
Manažerské shrnutí	6
<i>Shrnutí základních zjištění o zabydlených domácnostech</i>	6
1 Výsledky zpracování dat získaných od klíčových aktérů a realizačního týmu	10
<i>1.1 Reflexe lokálního nastavení systému sociálního bydlení a udržitelnosti sociálního bydlení ve městě Ostrava perspektivou aktérů disponujících bytovým fondem (městské obvody; soukromý vlastník)</i>	10
<i>1.2 Reflexe projektu sociálního bydlení ve městě Ostrava perspektivou členů realizačního týmu</i>	16
<i>1.3 Reflexe udržitelnosti sociálního bydlení a role neziskových organizací v sociálním bydlení perspektivou zástupců neziskových organizací</i>	20
2 Výsledky mapování změny v životní situaci klientů sociálního bydlení	22
<i>2.1 Metodologie zpracování dat o klientech sociálního bydlení</i>	23
<i>2.2 Oblast bydlení</i>	26
<i>2.3 Oblast fyzického a duševního zdraví</i>	42
<i>2.4 Oblast vnímané kontroly nad vlastními životy</i>	47
<i>2.5 Oblast životní spokojenosti</i>	48
<i>2.6 Oblast rodiny a vztahových sítí</i>	50
<i>2.7 Oblast finanční situace a vnímání možností uplatnění na pracovním trhu</i>	53
<i>2.8 Oblast využívání sociálních služeb klienty sociálního bydlení</i>	58
3 Stěžejní výstupy a oblasti doporučení	60
<i>3.1 Systémová úroveň</i>	61
<i>3.2 Úroveň projektu, jeho pravidel a fungování</i>	61
<i>3.3 Nastavení systému sociálního bydlení ve spolupráci s neziskovými organizacemi perspektivou NNO</i>	62
<i>3.4 Mapování změny v životní situaci klientů</i>	63
Přílohy	65
<i>Příloha č. 1: Evaluační otázky</i>	65
<i>Příloha č. 2: Hypotézy a jejich operacionalizace</i>	66
<i>Příloha č. 3: Charakteristika výzkumného souboru</i>	68
Seznam zkratk	75

Úvod

Projekt „Sociální bydlení ve městě Ostrava“ (registrační číslo projektu CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0014001) je realizován od 1. října 2019 do 31. října 2022. Projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu (OPZ) a státního rozpočtu České republiky. Hlavním cílem projektu „Sociální bydlení ve městě Ostrava“ je budování systému sociálního bydlení na území statutárního města Ostravy (dále také SMO), což představuje zajištění dostupnosti standardizovaného, nesegregovaného bydlení pro domácnosti v bytové nouzi, ukotvení Magistrátu města Ostravy (dále také MMO) jako centrálního aktéra v oblasti bydlení a poskytovatele sociální práce.

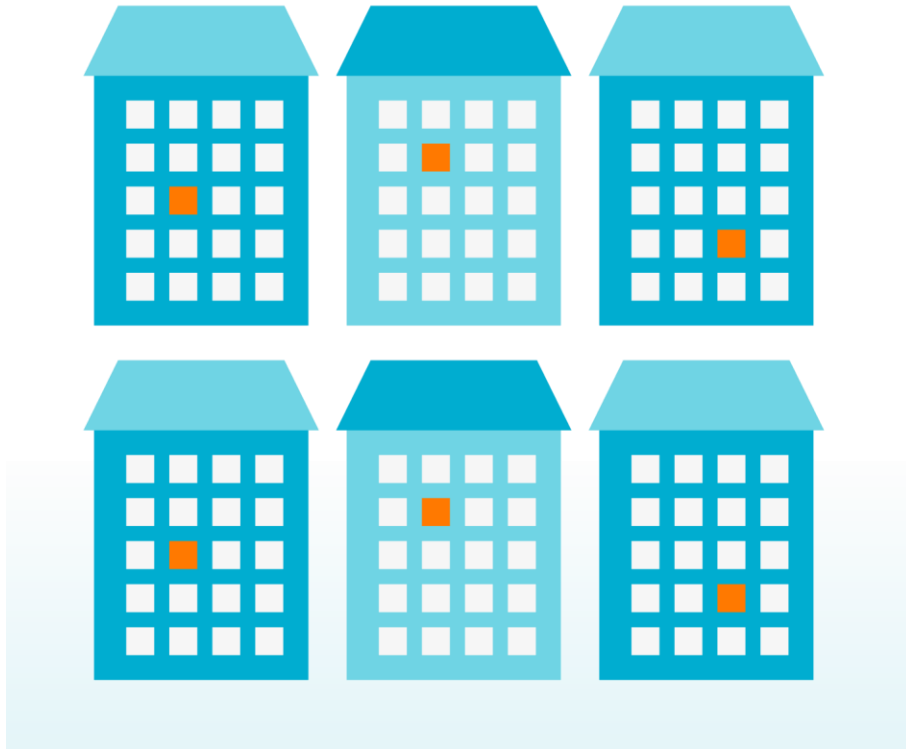
Závěrečná evaluační zpráva se sestává z manažerského shrnutí, tří hlavních kapitol a části věnující se přílohám. Manažerské shrnutí sumarizuje hlavní výstupy perspektivou klíčových aktérů a dopady sociálního bydlení na zabydlené domácnosti, resp. k jakým změnám docházelo po získání sociálního bytu a díky spolupráci se sociální pracovníci.

Úvodní kapitola se věnuje reflexi lokálního nastavení systému sociálního bydlení a udržitelnosti sociálního bydlení ve městě Ostrava perspektivou aktérů disponujících bytovým fondem. V projektu spolupracoval Magistrát města Ostravy s městskými obvody a společností Heimstaden s.r.o.

Druhá kapitola představuje výsledky mapování změny v životní situaci klientů sociálního bydlení. Dopady sociálního bydlení byly mapovány celkem v sedmi oblastech a byla využita kvalitativní i kvantitativní data. Vyhodnocení jednotlivých hypotéz je doplněno citacemi z rozhovorů, které byly s klienty realizovány.

Další kapitola se věnuje stěžejním výstupům a doporučením v různých rovinách, a to systémové úrovni, procesům souvisejícím s realizací projektu a nastavením systému a mapování změn v životní situaci klientů.

Součástí Závěrečné evaluační zprávy je také kapitola věnovaná přílohám, zde jsou specifikovány evaluační otázky, hypotézy, jejich operacionalizace a charakteristika výzkumného souboru.

Manažerské shrnutí

Na území SMO žije velké množství domácností v bytové nouzi. Potřeba realizace sociálního bydlení je tak velmi aktuální a potřebná. Projekt „Sociální bydlení ve městě Ostrava“ reaguje právě na nepříznivou bytovou situaci části domácností skrze poskytnutí bydlení s doprovodnou podporou sociálních pracovníků. Závěrečná evaluační zpráva uzavírá evaluaci zmíněného projektu a přináší shrnující informace o stavu jeho realizace. Svým obsahem navazuje na Průběžnou evaluační zprávu (2021).¹ V rámci manažerského shrnutí jsou prezentovány nejvýznamnější výsledky provedených výzkumných šetření. Zpráva je členěna do tří stěžejních částí.

První kapitola shrnuje výsledky zpracování dat od klíčových aktérů a realizačního týmu. Na projekt je nahlíženo perspektivami aktérů disponujících bytovým fondem, členů realizačního týmu a také zástupců neziskových organizací.

Reflexe lokálního nastavení systému sociálního bydlení a udržitelnosti sociálního bydlení ve městě Ostrava **perspektivou aktérů disponujících bytovým fondem** (městské obvody; soukromý vlastník) – za účelem zmíněné reflexe, pro tuto část evaluační zprávy, byly v období říjen 2021–listopad 2021 provedeny polostrukturované rozhovory s klíčovými aktéry (zástupci sociálních a bytových odborů Mob; soukromého vlastníka), kteří byli realizačním týmem projektu identifikováni, jako klíčoví. Celkem se jednalo o 10 aktérů, disponujících bytovým fondem (zastoupených 19 osobami, se kterými byly rozhovory provedeny).

- Klíčoví aktéři reflektují **spolupráci s realizačním týmem projektu jako funkční a efektivní a dobře nastavenou**. Ceněna je rovněž podpora ze strany sociálních pracovníků směrem ke klientům sociálního bydlení.
- Jako velký úspěch vnímají **kontinuitu² bydlení klientů sociálního bydlení a jejich úspěšné udržení bydlení**. Za pozitivní je považována možnost zapojení klientů, kteří se na běžném trhu³ potýkají s bariérami pro získání bydlení.
- Pozitivně je hodnocena také **možnost opravy bytových jednotek** s finanční podporou magistrátu města Ostravy.
- Významným tématem, chápaným jako klíčovým, pro podporu úspěšné (re)integrace klientů a předcházení/mírnění případných rizik byla **práce se sousedstvím** a zavedení doposud neexistujících **garančních fondů**, ze kterých by bylo možné krýt případné ztráty vzniklé při poškození bytového fondu i dluhy na nájemném.

Reflexe projektu sociálního bydlení ve městě Ostrava **perspektivou členů realizačního týmu** – oblast byla zpracována na základě provedení individuálních polostrukturovaných rozhovorů během měsíce ledna 2022, a to

¹ SMO. 2021. Průběžná evaluační zpráva. Ostrava. Interní materiál používaný na Magistrátu města Ostravy.

² Úspěšný „přechod“ a udržení bydlení i po skončení participace klientů v rámci projektu, kdy se „sociální bydlení“ stává bydlením obecním v klasickém režimu.

³ I v souvislosti s tzv. „obálkovými metodami“.

se všemi členy realizačního týmu projektu (s garanty projektu, manažerem, sociálními pracovníky projektu) a s metodikem pro oblast sociálního bydlení. Celkem se jednalo o 13 komunikačních partnerů.

- Je oceňováno především stávající a **trvalé zabydlení klientů v projektu** (stabilita bydlení; nízká fluktuace klientů). Jako velmi pozitivní je rovněž **vnímáno zlepšení jejich celkové životní situace**.
- Výzvou a doporučením směrem ke klíčovým aktérům, disponujícím bytovým fondem je snažit se nabízet byty mimo segregované lokality, s celkově lepším technickým stavem.
- Podobně, jako v předchozí oblasti, je akcentována rovněž potřeba práce se sousedstvím.
- Doporučením směrem k systémové rovině je **nastavit mechanismy zajišťující legislativní rámec sociálního bydlení**; zaručující stálý přísun bytů pro účely sociálního bydlení; financující zajištění bytového fondu a související měkké aktivity (ve významu sociální práce).

Reflexe udržitelnosti sociálního bydlení a role neziskových organizací v sociálním bydlení **perspektivou zástupců neziskových organizací** – za účelem zpracování zmíněné oblasti bylo provedeno 5 individuálních polostrukturovaných rozhovorů se zástupci klíčových neziskových organizací a ÚP ČR.

- Z výzkumu vyplývá, že **potřeba realizace sociálního bydlení je vnímána jako nezbytná**, vzhledem k vzrůstající bytové nouzi. Je kladen důraz na systémové řešení a jeho zákonné ukotvení. Opět je zdůrazňována důležitost dotačních prostředků.
- Je poukazováno na vnímané **nedostačující kapacity bytů vyčleněných pro účely sociálního bydlení**. Jako na obecný problém je upozorňováno, že bydlení je systémovými aktéry stále vnímáno jako „zásluhové“, což má následně dopady do praktické roviny realizace, které jsou ze strany NNO (podobně i realizačního týmu) vnímány jako nesoulad se základními hodnotami sociálního bydlení.

Druhá kapitola závěrečné evaluační zprávy shrnuje výsledky analýzy kvalitativních dat získaných polostrukturovanými rozhovory a analýzy kvantitativních dat z dotazníkových šetření provedených s klienty. Výzkumná šetření cílila na vyhodnocení výsledků poskytnutí sociálního bydlení u podpořených klientů v rámci projektu, tedy na mapování změn v několika specifických oblastech životních situací zabydlených domácností. Statistické výpočty byly provedeny pomocí testu chí-kvadrát na souboru 85 dotazníků po nastěhování, 59 dotazníků po 12 měsících a 28 dotazníků po 24 měsících. Kvalitativní analýza dat byla realizována pomocí tematické analýzy. Kvalitativního výzkumného šetření se účastnilo 33 komunikačních partnerů. Rovněž bylo provedeno 16 polostrukturovaných rozhovorů o dětech klientů.

Třetí kapitola se zaměřuje na stěžejní výstupy a doporučení, resp. reflexi potřeby systémových opatření a změn vedoucích k rozvoji sociálního bydlení na národní i lokální úrovni. Součástí kapitoly jsou tedy i doporučení, na jaké oblasti a témata se organizačně a procesně zaměřit, ať je místní systém sociálního bydlení a spolupráce napříč aktéry na území statutárního města Ostravy funkční.

Shrnutí základních zjištění o zabydlených domácnostech

Bydlení si v rámci projektu udrželo 89 % domácností.⁴ Pouze 8 osob z celkového souboru (74 domácností) si neudrželo bydlení.⁵ Sledována byla procentuální úspěšnost domácností, ve vztahu k ukončeným smlouvám pro porušení povinnosti nájemce.

Kvantitativní výsledky ukazují, že se spokojenost s bydlením signifikantně **zlepšila v oblasti spokojenosti s bytem** (u 44 osob, což je 51,8 %) **a spokojenosti se sousedy v domě** (u 30 osob, což je 35,3 %). Signifikantní změna se potvrdila i v případě snížení špatných vztahů se sousedy (po 12 měsících u 24,1 %). Ale mezi 12 a 24 měsícem ke změnám nedochází, což lze interpretovat tak, že se pozitivní trend poklesu špatných vztahů se sousedy v sociálním bydlení udržel i po 24 měsících pobytu. Z kvalitativních dat obdobně vyplývá, že oproti předchozí životní situaci, kdy se sousedů komunikační partneři spíše stranili, **v sociálním bydlení dochází k navázání nových, přátelských a podpůrných vztahů.**

Došlo k statisticky významnému **zlepšení psychického zdravotního stavu** a to u 41 respondentů (70,7 %). Rozdíl mezi 12 a 24 měsícem je lepší než mezi situací po nastěhování a po 12 měsících. Psychika se lepší v sociálním bydlení nejspíše vlivem času postupně. Z kvalitativních výsledků vyplývá, že se **lepší duševní zdraví nejen u dospělých, ale i u dětí.**

V období od 12 až 24 měsíců od zabydlení dochází u respondentů k významnému **zvýšení vnímané kontroly nad vlastními životy** (u 60,7 %). Kvalitativní data také ukazují, že klienti pociťují v sociálním bydlení **vyšší míru autonomie a kontroly nad svým životem**, oproti životní situaci v předchozím bydlení.

Dochází k významnému **zlepšení i v podpůrné sociální síti** uživatelů sociálního bydlení. Po 12 měsících dochází ke zlepšení u 41,4 %. Mezi 12 a 24 měsícem už k žádným významným změnám nedochází (u 67,9 % je situace beze změny). Situace u rodin je tedy v této oblasti stabilizována. V oblasti podpůrné sociální sítě u dětí dochází ke zlepšení postupně v průběhu 2 let od zabydlení. Zlepšení podpůrné sítě u dětí je nejspíše trendem v oblasti sociálního bydlení. Došlo také ke snížení počtu dětí žijících mimo domácnost. **Pozitivní změny v oblasti vnímaných podpůrných vazeb u dospělých i dětí** obdobně zaznívají i z kvalitativního výzkumného šetření.

Finanční situace domácností v sociálním bydlení se v některých oblastech zlepšila. Došlo ke statisticky významnému **vzrůstu příjmů domácností** u 38 respondentů po 12 měsících od zabydlení (65,5 %). Po 12 měsících se **výrazně snížil i počet dní**, kdy respondenti byli zcela **bez finančních prostředků** (u 46,6 %). V průměru se počet dní bez peněz snížil o 8,7 dne.⁶

⁴ Stav k 31. 7. 2022.

⁵ Důvody neprodloužení smlouvy u zmíněných osmi klientů byly přitom následující: a) dluhy na nájemném (n=6); b) stížnosti ze strany sousedů v kombinaci s dluhy na nájemném (n=2).

⁶ Zaokrouhleno na 1 desetinné místo.

1 Výsledky zpracování dat získaných od klíčových aktérů a realizačního týmu

1.1 Reflexe lokálního nastavení systému sociálního bydlení a udržitelnosti sociálního bydlení ve městě Ostrava perspektivou aktérů disponujících bytovým fondem (městské obvody; soukromý vlastník)

Uvedené stěžejní body reflexe lokálního nastavení systému sociálního bydlení a udržitelnosti sociálního bydlení ve městě Ostrava se dají (v rámci předkládané kapitoly) shrnout do tří hlavních úrovní, které lze dále rozčlenit do několika bodů. Je však nutno podotknout, že se zmíněné úrovně obsahově prolínají. Obdobně (jako uvedené členění – viz níže) je řešena logika prezentace výsledků v kapitole první. Zmíněnými úrovněmi jsou následující body.

Nastavení projektu, jeho pravidel a fungování:

- reflexe vstupních podmínek klientů do projektu: Individuální řešení zařazení klienta do lokality a sousedství;
- reflexe podmínek smluv uzavíraných s klienty v rámci projektu „Sociálního bydlení ve městě Ostrava“ a formulace doporučení;
- reflexe nastavení kompenzací a vstupních investic ze strany MMO a formulace doporučení;
- vnímané úspěchy projektu „Sociální bydlení ve městě Ostrava“.

Systémová rovina:

- velikost bytového fondu pro účely sociálního bydlení a jeho reflexe;
- identifikace dalších překážek v udržitelnosti sociálního bydlení ve městě Ostrava;
- zhodnocení možností participace na Akčním plánu a reflexe pracovních skupin i Kulatých stolů.

Oblast sociální práce:

- reflexe potřebnost podpory klientů ze strany sociální práce.

1.1.1 Úroveň projektu, jeho pravidel a fungování

1.1.1.1 Reflexe vstupních podmínek klientů do projektu – výběr klientů a individuální řešení zařazení klienta do vybrané lokality a sousedství

Projekt má **nastavený standardizovaný mechanismus posuzování bytové situace domácností** reflektující jejich individuální situace, přesto spolupracující aktéři akcentují faktory, které by představovaly vyšší práh vstupu do sociálního bytu. Některými městskými obvody je reflektováno, že **individuální posouzení** klientů či domácností (věk osob; „typ“ domácnosti (rodina s dětmi, senioři aj.); historie domácnosti; typ předchozího

bydlení; popř. zkušenost s doprovázením sociální prací v předchozím bydlení (např. v rámci azylových domů, startovacích bytů) by mělo být rozhodující pro zhodnocení jejich zapojení/nezapojení do projektu (či obecně do sociálního bydlení).

Jako žádoucí je vnímáno zapojit ty klienty, kteří měli již v předchozím období (např. 6 měsíců) poskytovanou podporu ze strany sociální práce s tím, že v sociálním bydlení je pak spolupráce pokračující a navazuje plynule na minulou podporu. Rovněž je kvitováno, že pokud byla s klienty spolupráce navázána již v předešlém bydlení, je zřetelnější jejich životní situace a je možné zprostředkovat i samotnou zkušenost s klienty (např. od pracovníků azylových domů aj.). V tomto kontextu je sociální bydlení vnímáno městskými obvody spíše jako zásluhové, jako součást návazných kroků, rozdílně od realizátorů projektu, kteří **sociální bydlení** vnímají spíše **jako výchozí bod spolupráce s cílovou skupinou projektu**.

Mělo by být také diskutováno umístění daného klienta do určité lokality, na základě individuálního posouzení. Proces se jeví jako důležitý kvůli podpoře úspěšné reintegrace klientů a předcházení/mírnění případných rizik, vznikajících v situaci po zabydlení (např. sousedských konfliktů; následné množství stížností aj.).

1.1.1.2 Reflexe podmínek smluv uzavíraných s klienty v rámci projektu „Sociálního bydlení ve městě Ostrava“ a formulace doporučení

Ze strany klíčových aktérů byly reflektovány podmínky v rámci smluv, uzavíraných s klienty sociálních bytů. Bylo poukazováno na vhodnost zachovat některé ze stávajících podmínek i nadále. Rovněž byla zmíněna i případná doporučení a návrhy na změnu některých dosavadních podmínek.

Chápat spolupráci klientů se sociálním pracovníkem jako nedílnou součást participace klientů v projektu a klást důraz na komunikaci se zástupci městských obvodů

Je podotýkáno (a kvitováno), že z nájemní smlouvy je / a mělo by být stále patrné, že **spolupráce se sociálním pracovníkem i komunikace s městskými obvody jsou chápány jako nedílné součásti spolupráce** i jako podmínky udržení bydlení v sociálním bytě. „Komunikace“ zde v zamýšleném významu znamená „být k zastížení“; pružně reagovat na písemné výzvy příslušných úřadů; být v aktivním kontaktu se sociálními pracovníky projektu. Je reflektováno, že v opačném případě by mělo docházet k vystěhování nájemníka, jako sankce za nedodržení zmíněných podmínek. Záměrem je zajistit, aby klient byl doprovázen sociálním pracovníkem po celou dobu projektu, což by umožnilo průběžné monitorování stavu bytové jednotky a předcházet jejímu poškození. Od některých klíčových aktérů disponujících bytovým fondem zaznělo kladení důrazu na nalezení zaměstnání klientů v případě, kdy je to u dané osoby, (ve vztahu k její životní situaci: zdravotnímu stavu; složení domácnosti; věku aj.), možné. Zmíněné doporučení je vnímáno jako prevence vzniku dluhů na nájemném před i po skončení účasti v projektu. V tomto ohledu je možné vnímat ještě více důraz, kladený na „zásluhovost bydlení“, zaznívajícím od klíčových aktérů, disponujících bytovým fondem, což je v rozporu se základními hodnotami a cíli projektu sociálního bydlení.⁷

⁷ Projekt sociálního bydlení se řídí Konceptí sociálního bydlení statutárního města Ostravy (2017), která **základní principy sociálního bydlení** čerpá z Koncepte sociálního bydlení České republiky (2015). Tyto principy jsou následující: princip solidarity; princip rovnosti a nediskriminace; princip subsidiarity; princip bydlení v bytě; individuální a diferencovaný přístup; princip dostupnosti; dobrovolnosti; nesegregace; posilování kompetencí; princip sociální adaptace na podmínky bydlení; prevence; efektivní vynakládání veřejných prostředků.

Délka období, na které jsou smlouvy uzavírány

Zástupci městských obvodů je reflektována také délka období, na kterou jsou klientům poskytovány nájemní smlouvy. Je podotýkáno, že pokud je období příliš krátké (období kratší než 6 měsíců), klienti nejsou motivováni byt udržovat a dochází tak případně k poničení bytové jednotky, bydlení je vnímáno pouze jako přechodné. **Smlouvy** by tak měly **být uzavírány na nejméně 6 měsíců a více**, což by přispělo k pocitu větší jistoty v bydlení nájemníků a rovněž i k větší motivaci o byt pečovat. V tomto kontextu je nutné zmínit, že délka období, na které jsou nájemní smlouvy poskytovány, spadá pod kompetenci aktérů, disponujících bytovým fondem.

Zvýšit cenu nájemného sociálních bytů

Je vnímáno, že výše nájemného je nastavena nízko a je podotýkáno, že vývoj cen nájemného se časem vyvíjí, což by mělo být akceptováno rovněž i u sociálního bydlení. Současný nájem v sociálních bytech neodpovídá zvyšování nájemného v obecních bytech. Obvody v této situaci nejsou schopny být řádným hospodářem. Stávající situaci reflektují jako výhledově neudržitelnou. Všeobecně je výše nájemného v obecním bydlení vnímána jak dostupná oproti tržnímu nájemnému, proto, i po zvýšení nájemného v sociálním bydlení, (kdy by výše nájmu odpovídala cenám v obecních bytech) je tato cena vnímána pořád jako adekvátní a pro nájemníky dostupná. Je nutné dodat, že výši nájemného si zcela určí sami aktéři, disponující bytovým fondem.

1.1.1.3 Reflexe nastavení kompenzací a vstupních investic ze strany MMO a formulace doporučení

Potřebnost vyšších vstupních investic ze strany magistrátu

Některými městskými obvody je jejich role v sociálním bydlení vnímána jako pro obvody neekonomická. V dlouhodobé perspektivě při stávající finanční podpoře dokonce jako neudržitelná. Za problém jsou považovány **vzrůstající náklady na renovaci a údržbu bytů**, které, ve spojení s nižší sazbou nájemného, tvoří pro městské obvody finanční ztrátu. Vnímáním možným řešením je navýšit částky na renovaci bytů, poskytnutých ze strany Magistrátu města Ostravy, které by měly reflektovat nákladnost oprav a s časem se měnit. Podotýkáno je, že tato částka, která je městským obvodům v současné době poskytována, je stanovena pevně již po dobu několika let, kdežto finance na renovaci a údržbu bydlení časem vzrůstají. **Částka, poskytnutá ze strany Magistrátu města Ostravy**, je momentálně nastavena na 100 000 Kč na bytovou jednotku, **aktuálně je plánováno navýšení této finanční podpory**.

Návrhem je zohlednit rozsah a nutnost oprav ve vztahu k rozloze bytu. Částka podpory by se tedy měla navyšovat v souladu se stoupající rozlohou bytů. Měla by být také nastavena kritéria, a to na základě toho, co vše je třeba v bytových jednotkách opravit (zda mají funkční elektřinu, zohlednit charakter topení, sociálního zařízení aj.), posléze posoudit, zda se bude jednat o menší (a méně nákladné) opravy, či opravy finančně náročnější. Je reflektováno, že by mělo být zohledněno, zda se jedná o cihlovou či panelovou zástavbu. Finanční podpora ze strany magistrátu by se tak měla vyvíjet a měnit v souladu s vynaloženými částkami a s charakterem a velikostí bytu. Návrhem je vytvoření ceníku pro určitá kritéria (charakter oprav) a rovněž stanovení ceny za m². Přáním je, aby se magistrát podílel minimálně 1/3. Výše uvedené parametry (stupňování finanční podpory) by měly být stanoveny metodikou. Pro kontext informace je nutné rovněž uvést, že momentálně však nejsou finanční prostředky, poskytnuté ze strany Magistrátu města Ostravy, již vázány na konkrétní bytovou jednotku, je možné tedy jejich součet využít např. pouze na jednu bytovou jednotku, dle potřeby.

Jako problém je vnímáno, že **některé byty, poskytované pro účely sociálního bydlení, jsou ve velmi špatném stavu, s nutností nákladných oprav**. Je reflektováno, že se jedná především o byty, které se nachází především ve vyloučených lokalitách. Částka 100 000 Kč je pak nedostačující. Je navrhováno, aby byla částka stanovována individuálně s ohledem na stav bytu a nutnosti oprav. Je nutné však uvést, že jednou ze snah projektu Sociálního bydlení (v souladu s doporučeními, formulovanými MPSV⁸ i principy projektu) je primárně neumísťovat sociální byty ve vyloučených lokalitách. Akceptace bytů (ze strany realizačního týmu) v SVL je spíše výsledkem nutnosti nabízené byty (v SVL) přijmout, kvůli aktuální nedostupnosti bytů v jiných lokalitách. Někteří aktéři, disponující bytovým fondem, byty do projektu, umístěné mimo SVL, (z různých důvodů) nenabízejí⁹ nebo je nabízejí ve velmi omezeném počtu, což plošně snižuje bytový fond projektu a komplikuje dodržení zmíněných indikátorů, či cílů projektu, s ohledem na počet podpořených domácností.

Některým městským obvodům se částka jeví jako dostačující (zejména jde o menší obvody či byty nepoškozené, kde je třeba drobných úprav), je možné shrnout, že se tak vnímání poskytnuté výše částky ze strany magistrátu města odvíjí od stavu bytového fondu jednotlivých obvodů a zhodnocení rozsahu oprav v bytových jednotkách.

Potřebnost investic při poškození bytového fondu a vzniku dluhu na nájemném

Vnímáným problémem je také, že v případě poškození bytu (ze strany nájemníka sociálního bytu) není již kompenzace ze strany magistrátu zajištěna. Je reflektována potřebnost garančních fondů, které by pokryly případné finanční ztráty, vzniklé při situaci nutnosti oprav, jež jsou potřebné v případě poškození bytového fondu klientem. Obdobně by měly i kompenzovat vzniklé dluhy na nájemném. **Potřebnost garančních fondů** je obdobně reflektována a kvitována realizačním týmem projektu.

Návrh kompenzace výše nájemného v sociálních bytech ze strany magistrátu města

Jiným návrhem je kompenzace nájemného v sociálních bytech, po dobu trvání projektu ze strany magistrátu. Je podotýkáno, že nájemné je stanoveno podstatně níže, než je v ostatních obecních bytech v běžném režimu. Obecně výše nájemného v sociálním bydlení nekompenzuje vysoké náklady, které jsou do bytu investovány ve vztahu k opravám aj. na počátku (obdobně viz výše u požadavku na zvýšení nájemného v sociálních bytech).

1.1.1.4 Vnímané úspěchy projektu „Sociální bydlení ve městě Ostrava“

Jako úspěšná je vnímána **funkčně nastavená komunikace s magistrátem města i sociálními pracovníky projektu**. Rovněž i kontinuita bydlení klientů, tedy a jejich přechod do běžného obecního nájemního bydlení a jejich úspěšné fungování v něm. Pozitivním se jeví také možnost zapojení a zabydlení těch klientů, kteří by se v případě standardního režimu, tzv. „obálkové metody“ k obecnímu bydlení neměli „šanci dostat“. Jako úspěch je vnímána i motivace městských obvodů a soukromého vlastníka poskytnout bytový fond pro účely sociálního bydlení. Pozitivně je hodnocena také možnost opravy bytových jednotek s finanční podporou magistrátu města.

⁸ MPSV. Koncepce sociálního bydlení v České republice 2015-2025 Praha: MPSV. 2015. [Online]. [citace 14. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/16893/bezdomovectvi.pdf>

⁹ Více viz subkapitola 2.1.

1.1.2 Systémová rovina

1.1.2.1 Velikost bytového fondu pro účely sociálního bydlení a jeho reflexe

Reflexe počtu obecních bytů

Klíčoví aktéři opakovaně hovořili o velikosti obecního bytového fondu, který vnímají jako relativně nízký. **Vnímáný relativně nízký počet obecních bytů** dávají do souvislosti s problémem vyčlenit dostatečný počet bytů pro účely sociálního bydlení. Nízký počet volných obecních bytů je, dle slov komunikačních partnerů, jedním z důvodů, proč dochází k nabízení sociálních bytů také v sociálně-vyloučených lokalitách. K reflexi počtu obecních bytů v Ostravě je možné dodat, že obecní bytový fond představuje 9,5 % bytového fondu z celkového bytového fondu na území města.¹⁰

Garance bytového fondu poskytnutého pro účely sociálního bydlení ze strany soukromého vlastníka

Reflexe udržitelnosti sociálního bydlení se z perspektivy soukromého vlastníka odvíjí od samotného nastavení korporátní společnosti, která ve svých podmínkách má stanoveno poskytnout 3 % bytového fondu pro tyto účely, z tohoto hlediska garance počtu bytů vidí následnou udržitelnost sociálního bydlení jako reálnou a v praxi proveditelnou. **Úspěšnost pak spojuje s nutností podpory zabydlených domácností ze strany sociální práce.**

Reflexe otázky pevně stanoveného počtu sociálních bytů v potencionálním zákoně týkajícím se agendy sociálního bydlení

Ze strany zástupců městských obvodů je podotýkáno, že by nemělo být pevně stanoveno, kolik procent bytů má být v režimu bytů sociálních. Zákonem by mělo být stanoveno pouze doporučení, na základě, kterého si obvod stanoví počet sociálních bytů sám, při zohlednění svých možností. Pevně stanovený počet (potencionálně nařízený zákonem) je vnímán jako neudržitelný (nenaplnitelný) i neefektivní ve vztahu k cílům (poslání) sociálního bydlení. Zmíněná perspektiva je založena na myšlence, že obecní bytový fond, kterým obvody disponují, je nízký, navíc, značné množství bytů je umístěno ve vyloučených lokalitách. Obavou je, že při pevně stanovených podmínkách ohledně počtu sociálních bytů by obvody byly nuceny umisťovat byty pouze do těchto vyloučených lokalit, jelikož jinými byty, kde by mohly sociální bydlení umístit, nedisponují. Proto by také bylo obtížné dodržet myšlenku začlenění klientů sociálního bydlení. Rizikem je také vytvoření podmínek pro vznik nových vyloučených lokalit.

Další vnímanou překážkou v dodržení (potencionálně) pevně stanoveného počtu bytů zákonem, je (už výše zmíněný) dotazovanými aktéry vnímaný celkově relativně nízký počet bytů městských obvodů. Jako riziková

¹⁰ Na základě údajů, uvedených v Akčním plánu koncepce sociálního bydlení statutárního města Ostravy, bylo k 12/2020 na území města Ostravy celkem 12 620 obecních bytů, což představuje 9,5 % bytového fondu z celkového počtu (MMO, 2021).

Zdroj: SMO. 2022. Akční plán koncepce sociálního bydlení statutárního města Ostravy na roky 2022–2024. [Online]. [Citace: 18. 10. 2022].

Dostupné z:

https://socialniveci.ostrava.cz/wp-content/uploads/2021/12/Akcni-plan-KS-SB-SMO_2022-2024_FIN.pdf

je brána situace, ve které by dosavadní nájemníci obecních bytů museli být cíleně vystěhováváni, jelikož by byt musel být poskytnut pro účely sociálního bydlení. V této situaci je také reflektována obava z finanční ztráty obvodů, která by při přerušení kontinuity bydlení stávajících nájemníků nastala.

1.1.2.2 Identifikace dalších překážek v udržitelnosti sociálního bydlení ve městě Ostrava

Problémovost nastavených parametrů dotačních výzev a absence garančních fondů

Dle mínění komunikačních partnerů, **parametry dotačních výzev nebyly prozatím stanoveny využitelně** natolik, aby docházelo k jejich praktickému využívání (či se „vyplatilo“ je využít). Parametry nabídnutých dotačních titulů jsou reflektovány jako kontraproduktivní a pro městské obvody nevýhodné (přílišná byrokratizace; nízká možná poskytnutá částka), což následně způsobuje nedostatečné využívání zmíněných výzev. Jako velmi potřebné jsou rovněž vnímány doposud neexistující garanční fondy, ze kterých by bylo možné krýt případné ztráty vzniklé při poškození bytového fondu i dluhy na nájemném. Je podotýkáno, že finanční podpora, garanční fondy a využitelné dotační výzvy jsou stěžejní pro udržitelnost systému sociálního bydlení.

Chybějící nastavení systému sociálního bydlení na úrovni jednotlivých obvodů a jeho personální zajištění

Je reflektováno, že samotný projekt „Sociální bydlení ve městě Ostrava“ je nezbytný ve vztahu k udržitelnosti sociálního bydlení. Na jednotlivých obvodech prozatím totiž není vytvořen systém pro realizaci sociálního bydlení, které by probíhalo pouze v režii obvodů (personální zajištění, komunikace ohledně bytových jednotek, výběr klientů, přijímání žádostí), jelikož by musela být suplována nynější role personálního složení magistrátu města. **Projekt sociálního bydlení (či jeho organizace ze strany magistrátu města) se tak jeví jako nepostradatelný pro udržitelnost sociálního bydlení ve městě Ostrava.** Jako alternativní a doposud rovněž fungující systém je připomínána stávající spolupráce v oblasti sociálního bydlení s neziskovými organizacemi.

Nepopularita tématu ve vztahu k veřejnosti

Dle zástupců městských obvodů, do jisté míry komplikuje udržitelnost sociálního bydlení i obecná nepopularita sociálně zaměřených oblastí a z ní plynoucí obavy lokálních politiků o zařazení těchto témat do svého programu. Jsou také zmiňovány obavy ze stížností občanů na „neférovost“ levné ceny nájemného v sociálním bydlení pro jeho nájemníky, oproti ostatním (běžným) nájemníkům v dané lokalitě.

1.1.2.3 Zhodnocení možností participace na Akčním plánu a reflexe pracovních skupin i Kulatých stolů

Zhodnocení možností participace na Akčním plánu

Požadavkem je umožnit delší připomínkový období, měsíční období je vnímáno některými zástupci městských obvodů jako příliš krátké na důkladné pročtení, připomínkování a získání zpětné vazby z vedení obvodů. Jako vhodná doba se jeví min. 6 měsíců. Někteří aktéři naopak tvrdí, že doba, poskytnutá pro připomínkování Akčního plánu je akurátní. Je také kvitována online forma připomínkování, která se jeví jako časově flexibilnější. Obecně je předávání vzniklých materiálů oceňováno, jako zprostředkování aktuálního dění v oblasti bydlení. Tok informací je reflektován jako flexibilní.

Reflexe Pracovních skupin a Kulatých stolů

Je ceněno, že se **jednání Pracovních skupin i Kulatých stolů** účastní zástupci ministerstev, městských obvodů i neziskových organizací a že dochází k **prolínání perspektiv a ucelení kontaktů i přenosu know-how** z praxe. Je také kvitováno, že jsou předávány informace z národních i nadnárodních rovin. Je reflektováno, že jsou na Pracovních skupinách i Kulatých stolech předávány informace o vzniku nových dokumentů na podporu bydlení. Jako vhodné se jeví představovat stěžejní body těchto dokumentů v rámci Kulatých stolů a Pracovních skupin. Některými klíčovými aktéry je také podotýkáno, že online forma setkávání je pro účastníky časově flexibilnější.

1.1.3 Oblast sociální práce

1.1.3.1 Reflexe potřebnosti podpory klientů ze strany sociální práce

Jako **důležitý nástroj** pro udržitelnost a efektivitu sociálního bydlení vidí klíčoví aktéři v **podpoře klientů sociálními pracovníky**. Jako potřebné vnímají, aby přechod klientů z podnájemníků na nájemníky¹¹ bytů byl i nadále (např. v období 6 měsíců, po přepisu smlouvy) monitorován ze strany sociálních pracovníků, aby byla zachována stabilita bydlení klientů.¹²

Potřebnost podpory ze strany sociální práce je však vnímána nejen u klientů, nacházejících se v projektu sociálního bydlení, ale i u těch nájemníků, kteří prozatím bydlení na standardním trhu s bydlením mají, avšak jsou ohroženi jeho ztrátou. Podpora ze strany sociální práce by u těchto osob měla být prevencí před zhoršením jejich bytové situace a zachování stability (podpora stability) při bydlení. Zůstává otázkou, zda by podpora měla být poskytována terénními pracovníky úřadů práce, neziskovými organizacemi či pracovníky magistrátu města.

1.2 Reflexe projektu sociálního bydlení ve městě Ostrava perspektivou členů realizačního týmu

1.2.1 Charakteristika bytového fondu projektu „Sociálního bydlení ve městě Ostrava“

K charakteru lokalit je podotýkáno, že v navazujícím projektu sociálního bydlení je zahrnut **vyšší počet bytů, umístěných v sociálně vyloučených lokalitách než v projektu minulém**. Tento stav je přičítán situaci, kdy subjekty, disponující bytovým fondem nabízejí do projektu především byty, umístěné v SVL, protože mají tento bytový fond, na rozdíl od zbývajících bytového fondu, neobsazený. Nabízené byty, umístěné v sociálně vyloučených lokalitách jsou realizačním týmem schvalovány za účelem nutnosti naplnění cílů stanovených v projektu, potažmo indikátorů. Je však podotýkáno, že jsou odmítány takové nabízené byty, které jsou ve

¹¹ Tento smluvní vztah je typickým pro poskytování bytů neziskovým organizacím, které si byty pronajímají a dále je pak podnají mají svým klientům.

¹² Některými městskými obvody je jako osvědčená a fungující hodnocena spolupráce s neziskovými organizacemi v oblasti sociálního bydlení, které jsou nájemníky, klient je pak v tomto smluvním vztahu podnájemcem. Je podotýkáno, že je spolupráce flexibilnější např. i v otázce ukončení spolupráce (a bydlení) s klientem při vzniku potencionálních problémů.

špatném technickém stavu a zároveň se nacházejí v SVL. Na druhou stranu, pokud je byt v dobrém technickém stavu, ale je umístěn v SVL, je kvůli výše zmíněného důvodu akceptován a do projektu zařazen. Výjimku tvoří jeden bytový dům, který je jednak ve velmi špatném technickém stavu (úniky plynu, zdevastovaný bytový fond) a rovněž se nachází ve vyloučené lokalitě. I přesto jsou bytové jednotky do projektu přijaty (z důvodu nedostatku nabídnutých bytů pro účely soc. bydlení) a následně obývány klienty sociálního bydlení.

Nevhodnost sociálně vyloučených lokalit je prezentována členy realizačního týmu také zejména k některým skupinám klientů (jako jsou rodiny s dětmi, samoživitelé), kteří jsou tímto odkázáni vychovávat své děti v prostředí, které nevnímají jako bezpečné. Doporučením ze strany realizačního týmu je nabízet/akceptovat byty mimo SVL,¹³ s celkově lepším technickým stavem, jelikož některé byty, i přes provedenou rekonstrukci, nejsou adekvátně zrekonstruované. Jejich technické problémy se objeví po nějaké době užívání bytu (nejčastěji jsou zmiňovány plísň; závady na vodoinstalacích). Odstranění závad si klienti ve vztahu ke své životní situaci nejsou schopni vlastními silami uhradit.

Realizačním týmem je dále podotýkáno, že **system vyčleňování bytů pro klienty sociálního bydlení se liší u soukromého vlastníka a městských obvodů**. Soukromý vlastník vyčlení byt až po projednání daných žadatelů o sociální bydlení v rámci hodnotící skupiny. Městské obvody mají byty vyčleněné pro účely sociálního bydlení již dopředu.

Možnost nabízený byt odmítnout mají žadatelé jak u bytů soukromého vlastníka, tak i u městských obvodů. Realizačním týmem je však upozorňováno na situaci, kdy klienti, kteří nabízený byt odmítnou, již (sice mohou) ale nutně nemusí dostat do nabídky byt další (v aktuálním časovém období). Je nutné však zmínit, že odmítnutí nabízeného bytu neznamena vyřazení žádosti.

1.2.2 Nastavení spolupráce a komunikace s klíčovými aktéry a spolupracujícími subjekty

1.2.2.1 Komunikace s aktéry, disponujícími bytovým fondem, a souvisejícími subjekty

Komunikace s většinou aktérů disponujícím bytovým fondem je hodnocena jako bezproblémová, oboustranně fungující. **Spolupráce je reflektována jako aktivní**, a to včetně situací, které se týkají předávání informací o klientech a případného řešení problémů; vstřícná ve vztahu ke klientům (např. s prodloužením nájemného). **Jednání je vnímáno jako profesionální**. Celkově je spolupráce hodnocena jako fungující a stále se zlepšující. Kvitováno a oceňováno je také rychlé zabydlení klientů skrze soukromého vlastníka.

Zlepšení komunikace a předávání informací by bylo ze strany realizačního týmu vítáno v rámci spolupráce s některými městskými obvody. Doporučením je pravidelně udržovat komunikaci (která je prozatím vnímána jako spíše jednostranná); reagovat na emailovou korespondenci a vyvíjet aktivní iniciativu ze strany městských obvodů; plnit své závazky vůči projektu (zejména dodržení počtu předem stanovených bytů, přislíbených do projektu; vyvarovat se chybám ve smlouvách klientů).

¹³ V současné době je již ošetřeno mapou Lokalit sociálního vyloučení a segregace, která představuje povinný parametr výzvy OPZ+ č. 007 Podpora sociálního bydlení.

Předmětem komunikace je i řešení technických závad s bytovými techniky (kontrola technických stavů bytů). Některými bytovými či majetkovými odbory je spolupráce s bytovými techniky vnímána jako adekvátní, fungující, aktivní při řešení závad a oprav v bytech, stejně tak jako spolupráce s referenty evidence nájemného. Některé městské obvody naopak vnímají jeví komunikaci jako ne příliš vstřícnou, stigmatizující ve vztahu ke klientům, kdy je upozorňováno na „zásluhovost oprav“ (investice, která se „nevyplácí“; klienti bytový fond „zdevastují“ aj.). Je poukazováno na rozcházející se perspektivu sociálních pracovníků a bytových techniků (tedy s čím by bytové odbory mohly/měly pomoci). Doporučením je klást důraz na vstřícnější a efektivnější, spolupráci i komunikaci a nestigmatizující postoje.

1.2.2.2 Komunikace s pracovníky ÚP ČR

Reflektována byla také rovina spolupráce a komunikace s ÚP ČR a jeho pobočkami. Přestože jde o formalizované prostředí s jasně definovanými postupy, je vnímán odlišný přístup v rovině konkrétních pracovníků, kteří působí na analogických pozicích. Komunikace a spolupráce ze strany některých pracovníků ÚP ČR je členy realizačního týmu vnímána jako fungující, vstřícná a bezproblémová. Přístup je reflektován jako chápající a podpůrný. Zároveň však bylo reflektováno i neprofesionální jednání některých pracovníků ÚP ČR je (na základě zkušenosti členů realizačního týmu) např. v rovině odrazování klientů od podání žádosti o dávku, na kterou přitom mají nárok. Komunikace a spolupráce mezi některými pracovníky ÚP ČR a sociálními pracovníky projektu, je vnímána jako absentující, jednostranná. Realizační tým vnímá proto jako důležité zapracovat na udržování komunikace se sociálními pracovníky projektu, reakci na telefonáty, vstřícnější komunikaci směrem ke klientům i jejich sociálním (projektovým) pracovníkům.

1.2.2.3 Podmínky prodlužování nájemních smluv

Podmínky prodlužování nájemních smluv jsou vnímány jako adekvátní, je také reflektováno, že výše prahu těchto podmínek se nemění. Je kvitováno, že jsou nájemní smlouvy prodlužovány na základě (a ve shodě) se sociálními pracovníky projektu a ve spolupráci s aktéry, disponujícími bytovým fondem.

Novým, navrhovaným podnětem, souvisejícím s obsahem smluv, je úprava podmínek splácení jistoty. Je reflektováno, že by bylo vhodné smluvně určit výši pravidelně splácené částky za účelem uhrazení jistoty, jež v průběhu dvou let musí být zaplácena. Zavedení pevně stanovené částky (s důrazem na její průběžné splácení) může zajistit, že jistota bude skutečně uhrazena a pro domácnosti rovněž nebude představovat takovou zátěž.

1.2.3 Vnímání úspěchů projektu

Jako úspěch projektu je realizačním týmem vnímáno především:

- zlepšení komunikace s některými městskými obvody a soukromým vlastníkem;
- stávající a trvalé zabydlení klientů v projektu (stabilita bydlení, nízká fluktuace klientů);
- zlepšení celkové životní situace klientů.

Velmi silně zaznívá také apelace na realizaci návazného projektu (v roce 2022) a to vzhledem k faktu, že kvůli chybějící legislativní opoře sociální bydlení doposud není vnímáno jako udržitelné bez existence

projektového prostředí. Potřeba existence projektu je podpořena také tím, že je projekt již v povědomí organizací, úřadů aj. v ostravském prostředí a je pracovníky ve vztahu ke klientům hojně využíván.

1.2.4 Reflexe udržitelnosti sociálního bydlení

Je reflektováno, že v systémové rovině prozatím chybí mechanismy, které by:

- zajišťovaly legislativní rámec sociálního bydlení,
- zaručovaly stálý přísun bytů pro účely sociálního bydlení,
- financovaly zajištění bytového fondu a související měkké aktivity (ve významu sociální práce).

Reflektována je nutnost udržitelnosti sociálního bydlení i mimo projektové prostředí. Je **dlouhodobě zdůrazňováno chybějící zákonné ukotvení**, které by zachycovalo základní mechanismy a sjednocovalo terminologii v oblasti sociálního bydlení. Kvůli chybějícímu zákonu je stanoven poměrně široký interpretační rámec, který nabízí mnoho možností, jak s termíny okolo sociálního bydlení zacházet. Národní rámec systému je z těchto důvodů nepřehledný a nejasný. Jako nezbytná se proto jeví podpora z úrovně státu a nutnost zákona, týkající se agendy sociálního bydlení; zákona o dostupném bydlení, ve kterých by měla být zakotvena povinnost směřem k obcím vyčlenit sociální bydlení pro osoby v bytové nouzi (stanovení minimálního počtu bytů, dále na volbě s ohledem na místní specifika, lokální potřebnost). Zároveň je podotýkáno, že při stanovení počtu bytů pro účely sociálního bydlení je nutné zabezpečit kontrolní mechanismy, zajišťující, že počet bytů bude odpovídat stanovené potřebnosti na lokálním území, jelikož se podíl domácností, nacházejících se v situaci bytové nouze výrazně liší napříč obcemi.

Reflektována je také absence strategického dokumentu s ohledem na lokální potřebnost a specifika, za který by mohla být považována Koncepce bydlení města Ostravy, jež by ukotvovala agendu sociálního bydlení pro potřeby města a domácností v bytové nouzi, žijící na tomto území.

Je připomínáno, že pro vyvážení sociálního bydlení z čistě projektového prostředí by bylo vhodné ustanovit odbor věnující se sociálnímu a krizovému bydlení na magistrátu města, spravující agendu sociálního bydlení. Důležitou se jeví i pozice náměstka, který by prosazoval sociální bydlení s tím cílem, aby bylo součástí agendy Magistrátu města Ostravy. Jako nezbytná je vnímaná nutnost dotačních titulů za účelem zajištění bytového fondu pro sociální bydlení.

Reflektovány jsou rovněž **komplikace, které vyvstávají v situaci, kdy je sociální bydlení realizováno a zabezpečeno pouze skrze projektové prostředí**. Je vnímáno, že ve stávající situaci je sociální bydlení svázáno projektovým rámcem (např. ve faktu, že se v určité fázi projektu již musí ukončovat proces zabydlování domácností dříve, kvůli realizaci/delšímu zachování podpory ze strany sociální práce před ukončením projektu i přesto, že projekt má delší trvání). Fakt, že se jedná o projektové prostředí má vliv také na omezený počet bytových jednotek, a upřednostňování sledování indikátorů (plnění plánů a čerpání finančních prostředků) na úkor dlouhodobé perspektivy sociálního bydlení. Jako důležité se jeví (pro projektové prostředí) stanovit návaznost výzev, jelikož jsou projekty závislé na finanční podpoře.

Jako motivační faktor pro aktéry, disponující bytovým fondem, je vnímána finanční částka na zakládání notářských doložek. Realizačním týmem projektu je však podotýkáno, že uzavřených notářských doložek bylo využito v praxi pouze ve dvou případech. Výdaje, vynaložené na veškeré notářské doložky tak rapidně přesáhly jejich výsledné praktické využití a jsou již k dispozici judikáty, které jejich nevyužitelnost potvrzují.

Další bod reflexe ve vztahu k motivačním faktorům pro aktéry, disponujícími bytovým fondem, směřoval k tématu oprav sociálních bytů. Reflektováno je, že by bylo vhodné navýšit částku na opravy bytů ze strany MMO. Na druhou stranu je podotýkáno, že do té doby neobsazené byty jsou nyní zabezpečeny nájemníkem a je placena dlouhodobě částka nájemného, což je vnímáno jako jistá finanční kompenzace/motivace. Další motivací je dlouhodobost fungující spolupráce s projektovým týmem. Akcentována je i existence dotačních titulů z EU, jež nabízejí možnost dosáhnout ze strany obcí na finanční prostředky. V (potencionálním) návazném projektu je uvažováno o tzv. garančních mechanismech („garančním fondu“), který by stanovoval finanční spoluúčast MMO ve vztahu k případné úhradě dluhů (či jejich části) souvisejících s náklady na bydlení a také k úhradě případného poškození bytu, což je opět považováno za možný motivační faktor pro aktéry, disponující bytovým fondem.

Je vnímáno, že k udržitelnosti přispívá i podpora klientů ze strany sociálních pracovníků. Je podotýkáno, že realizovat (a zachovat) spolupráci sociálního bydlení ve spojitosti se sociální prací mimo projektové prostředí by mohlo být podnikáno těmito kroky:

- Reálnou možností se jeví (mimo projektové prostředí) realizovat sociální práci skrze sociální pracovníky na jednotlivých obvodech. Další variantou je propojovat jednotlivé byty (zabydlené klienty) se sociálními pracovníky neziskových organizací města. Riziko je viděno v konfliktu rolí poskytování podpory/garance placení nájemného a služeb souvisejících s bydlením v případě, že by byty byly svěřeny do nájmu neziskovým organizacím.
- Další možností je ustanovit MMO jako centrálního koordinátora, disponujícího seznamem sociálních bytů a rovněž seznamem poskytovatelů podpory (neziskových organizací), který by nadále propojoval oblast sociálních bytů s doprovázejícími službami poskytujícími podporu ze strany sociální práce.

Důležitým tématem z hlediska udržitelnosti je téma „práce se sousedstvím“ s cílem destigmatizovat sociální bydlení a klienty, kteří se v nich nacházejí (či potencionálně mohou nacházet). Tato problematika je reflektována vzhledem k faktu, že častým argumentem ze strany městských obvodů pro nenabídnutí bytů pro účely sociálního bydlení jsou obavy z dobrovolného odstěhování stálých nájemníků obecních bytů při zavedení sociálního bytu v domě a narušení sousedských vztahů v domě). „Práce se sousedstvím“ je tak vnímána jako důležité téma, se kterým by se nadále mělo pracovat.

1.3 Reflexe udržitelnosti sociálního bydlení a role neziskových organizací v sociálním bydlení perspektivou zástupců neziskových organizací

Potřeba realizace sociálního bydlení je vnímána jako nezbytná, vzhledem k vzrůstající bytové nouzi na území města i České republiky. V současné chvíli je koncept vnímán však jako nesystémově řešený, přičemž je zdůrazňována nutnost jeho ukotvení na systémové úrovni. Je podotýkáno, že by na stávající akutnost bytové nouze mělo být reagováno plošně a trvale, ne pouze ve formě projektů, které jsou nejenomže dočasnými, ale také možnostmi budování kapacit bytů pro zabydlení klientů, které neodpovídá reálné potřebě. K udržitelnosti systému je nutné vhodně nastavit dotační prostředky, aby systém byl v ideálním případě udržitelný i z ekonomického hlediska, které je pro samosprávu důležitým bodem.

Jako problém, vnímaný zástupci NNO, se ukazuje relativně malý bytový fond obcí a také nedostatečná motivace věnovat se tématu sociálnímu bydlení. Motivačním prvem pro zapojení obcí do sociálního bydlení by měla

být především ekonomická podpora a možnost finančních kompenzací. Je podotýkáno, že by stát měl zajistit finanční motivaci pro zapojení obvodů, soukromých vlastníků či drobných vlastníků do realizace sociálního bydlení a poskytování bytového fondu, které by v ideálním případě mělo být zachováno trvale. Systém by měl fungovat se zapojením všech jeho článků či úrovní (spojení soukromého sektoru, neziskového sektoru a samospráv). Je reflektováno, že pokud by systém stál pouze na aktivitě samospráv, nebylo by pravděpodobně možné realizovat pomoc v takové míře, aby byla podstatně ovlivněna situace cílové skupiny jako celku. Z finančního hlediska je poukazováno na chybějící kontinuitu evropských dotací, u tuzemských dotací je výzev minimálně, absence dotačních titulů je spojována s neexistencí zákona, týkající se agendy sociálního bydlení.

Vnímané řešení a vize nastavení systému sociálního bydlení ve spolupráci s neziskovými organizacemi je v nastavení a oddělení dvou základních složek, materiální/koordinační složky a nemateriální složky. Materiální složka se týká realitní činnosti zajištění bydlení, informací, jak byt užívat, zajištění plateb, smluv s dodavateli energií. Nemateriální složka je zastoupena sociální prací zajištěné sociálními pracovníky (např. neziskových organizací, soc. pracovníků obcí, interní projektoví pracovníci magistrátu města aj.). Koordinační činnost by měla být zastoupena koordinátorem (např. v rámci magistrátu města), jehož náplní by bylo zkoordinovat potřebnost bydlení domácností s aktuálně dostupnými byty, zajištění materiální stránky, sladění a zprostředkování sociálních pracovníků pro zapojenou domácnost. Je avizováno, že tento způsob by umožnil větší možnost zapojení neziskových organizací do mapování a podpory těch domácností, které prozatím bydlí, ale jsou ohroženy ztrátou bydlení. Větší prostor by tedy mohl být dán prevenci před vystěhováním.

Je také reflektováno, že pro neziskové organizace je obtížné koordinovat materiální složky bydlení (shánět volné byty, motivovat městské obvody i soukromé vlastníky ke spolupráci aj.). V této souvislosti je i podotýkáno, že se role sociální práce a materiální formy dostává do konfliktů či střetu zájmů mezi sociální prací a materiální stránkou procesů (jako je poskytnutí bydlení, uzavírání smluv o podnájmu, řádné placení nájmu, zajištění smluv s energetickými společnostmi).

Organizace proto vnímají jako velmi důležité zavést zákon, týkající se agendy sociálního bydlení, který by popisoval roli sociální práce, tedy specifikoval náplň rolí sociálních pracovníků. Neziskové organizace podotýkají, že by v tomto případě měla být však i do jisté míry zachována autonomie organizací ve vztahu k podpoře klientů, aby se pravidla nestaly příliš svazujícími (jako je délka spolupráce s klientem, forma podpory, intenzita kontaktu aj.)

Jako obecný problém je vnímaná nutnost „zásluhovosti“ bydlení, která zaznívá i v rámci neziskových organizací, ale také ze strany poskytovatelů bytového fondu a také nepopularita tématu ve vztahu k veřejnosti. Sociální bydlení je prozatím tak vnímáno spíše jako zásluhové, jako součást návazných kroků než jako výchozí bod spolupráce s cílovou skupinou projektu.

Je podotýkáno, že jistou mírou zásahu by mohla být i novela Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních sužbách, kde prozatím zůstává hlavní zakázkou zakázka klienta, je podotýkáno, že by měla být formulována i zakázka společnosti, která očekává určitý „řádný“ typ jednání nájemníků/podnájemníků zabydlených v sociálních bytech. Jistý vliv na možnost regulace jednání nájemníků by mohl mít i Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

2 Výsledky mapování změny v životní situaci klientů sociálního bydlení

Mapování změn v životních situacích klientů sociálního bydlení jsou prezentovány prostřednictvím několika oblastí: **oblasti bydlení** (spokojenost s bydlením, sousedstvím, lokalitou, vnímaná kvalita bydlení); **oblast fyzického a duševního zdraví**; **oblasti vnímání kontroly nad vlastním životem**; **oblasti životní spokojenosti**; **oblasti rodinných a vztahových sítí**; **oblasti finanční situace a situace na pracovním trhu** a **oblasti využívání sociálních služeb**. Oblasti byly stanoveny na základě témat, sledovaných dotazníkovým šetřením a rovněž témat, která byla identifikována na základě kvalitativní analýzy dat.

V kapitole jsou postupně představovány konkrétní oblasti,¹⁴ v nichž jsme změny mapovali. Úvodem jednotlivých oblastí je stručně **shrnutí stěžejních (kvantitativních a kvalitativních) výstupů a jejich vzájemné porovnání** (podobnosti; odlišnosti v rovině výsledných zjištění). Následně jsou podrobně představeny související kvantitativní výsledky (doloženy statistickými údaji) a poté výsledky kvalitativního šetření (doplňeny interpretacemi komunikačních partnerů), tematicky spadající pod danou oblast.¹⁵ Část, věnovanou kvalitativním výstupům je možné ještě dále rozdělit na pasáž věnovanou aspektům předchozí životní situaci komunikačních partnerů (před vstupem do sociálního bydlení) a pasáž věnovanou aspektům životní situaci v sociálním bydlení, vždy s ohledem na konkrétní tematickou oblast. Výše zmíněné členění pasáží v rámci kvalitativních výstupů vzešlo z interpretací komunikačních partnerů, kteří svou aktuální životní situaci v sociálním bydlení porovnávali se svou předchozí životní situací.

2.1 Metodologie zpracování dat o klientech sociálního bydlení

Předkládaná část evaluační zprávy se věnuje výstupům z analýzy dat o klientech sociálního bydlení. Výstupy jsou výsledkem kvantitativního i kvalitativního šetření. Veškeré data, prezentovaná v této části, byla získána prostřednictvím dotazníkových šetření či/a polostrukturovaných rozhovorů s klienty sociálního bydlení. Ve vztahu k evaluačním otázkám, se jedná o odpovědi na EQ7, EQ9 a EQ10.¹⁶

Limitem výstupů prezentovaných v evaluační zprávě je nemožnost prezentace závěrů z rozhovorů a dotazníkových šetření s klienty krizového bydlení. Bariérou pro jejich vyhodnocení je velmi nízký počet těchto klientů, který je na jedné straně způsoben nízkým počtem krizových bytů (nižším než předpokládaným) a také malé motivaci klientů se rozhovoru účastnit v případě vystěhování z krizového bydlení (odmítnutí rozhovoru). Data získaná šetřeními prozatím v současném počtu neumožňují zajistit validní a reliabilní výsledky.

¹⁴ Některé oblasti jsou dále rozčleněny do podoblastí.

¹⁵ Výjimečně některé oblasti obsahují jen jeden typ výsledků (kvantitativní či kvalitativní), a to v situaci, kdy daná oblast byla sledována pouze jedním z těchto způsobů.

¹⁶ Znění evaluačních otázek je uvedeno v příloze dokumentu.

2.1.1 Metodologie výzkumu

V textu níže je představena metodologie výzkumu – postup získání a analýzy dat a rovněž popis výzkumného souboru v rámci aplikované kvalitativní i kvantitativní výzkumné strategie.

Evaluační se řídí **Etickým kodexem evaluátora** (Česká evaluační společnost, 2011) a také Formálními standardy provádění evaluací (Česká evaluační společnost, 2013) a probíhá v souladu s etickým kodexem APA (2010). Data jsou anonymizována, v kvalitativní interpretaci dat je pro označení účastníků výzkumu použit termín komunikační partner (pod zkratkou KP).

2.1.1.1 Využití kvantitativní výzkumné strategie

Metodologie

Prezentovaná data vznikla v rámci evaluace projektu „Sociální bydlení ve městě Ostrava“. Data byla získána od klientů sociálního bydlení v tomto programu. Cílem bylo vyhodnocení výsledků poskytnutí sociálního bydlení u podpořených klientů v rámci projektu SMO. Na základě rešerše odborné literatury¹⁷ byly stanoveny hypotézy¹⁸ (celkem 18).

Zpracování kvantitativních dat

Sesbíraná data byla očištěna, chybějící hodnoty označeny nebo doplněny, odlehle hodnoty zkontrolovány a dle potřeby opraveny. Data v jednotlivých otázkách byla kategorizována dle svého sémantického významu. Datový soubor byl charakterizován základní popisnou statistikou. Hypotézy byly ověřovány převážně párovými statistickými testy neparametrické povahy. Využit byl konkrétně chí-kvadrát test, kterým byly nalézány statisticky významné změny. Počítány byly změny u párových dotazníků po 12 a 24 měsících. Výpočty byly provedeny na souboru 85 dotazníků po nastěhování¹⁹, 59 dotaznicích po 12 měsících²⁰ a 28 dotaznicích po 24 měsících²¹ u dospělých a na souboru 44 dotazníků po nastěhování, 31 dotaznicích po 12 měsících a 17 dotaznicích po 24 měsících u dětí těchto klientů.

Charakteristika výzkumného souboru

Ve skupině respondentů výrazně převládají lidé, kteří do sociálního bydlení přichází z ubytoven či pobytových sociálních služeb a samoživitelky/samoživitelé. Průměrně se domácnosti v posledních pěti letech před nastěhováním do sociálního bydlení stěhovali třikrát. Nejčastější vztahy mezi členy domácnosti přitom byl vztah matky s dcerou nebo/a se synem. V domácnostech žijí nejčastěji jedno nebo dvě děti.²²

¹⁷ Stanovení hypotéz bylo inspirováno zdrojem: Glumbíková, K., Rusnok, P., Poláková, R., Mikulec, M., Wilamová, K. a Gojová, A. Výzkumná zpráva A: Vyhodnocení výsledků dosažených obcemi spolupracujícími s MPSV u podpořených klientů v rámci projektu. 2021.

¹⁸ Seznam hypotéz a jejich operacionalizace je vložen do příloh dokumentu, jako příloha č. 2.

¹⁹ Dále také „PN“

²⁰ Dále také „P12“

²¹ Dále také „P24“

²² Podrobná charakteristika výzkumného souboru je vložena do příloh dokumentu jako příloha č. 3.

2.1.1.2 Využití kvalitativní výzkumné strategie

Metodologie

Tato část zprávy je věnována interpretaci kvalitativních dat, získaných z polostrukturovaných rozhovorů s klienty sociálního bydlení. Rozhovory byly zaměřeny na zjištění dopadů sociálního bydlení na životní situaci klientů, konkrétně pak na to, jaké změny v jejich životní situaci nastaly (i u dětí klientů) a také na to, jakou podporu ze strany sociální práce využívali (v jakých oblastech) a jakou podporu čerpali z návazných sociálních služeb. Oblasti rozhovoru byly vytvořeny na základě stěžejních oblastí, sledovaných v dotazníkovém šetření, mapující změnu v životních situacích zabydlených klientů.

Zpracování kvalitativních dat

Kvalitativní data byla po provedení rozhovorů transkribována a následně zpracována pomocí tematické analýzy.

Charakteristika výzkumného souboru

Rozhovor byl proveden s těmi klienty, kteří v sociálním bydlení v rámci projektu byli zabydleni po dobu 20 až 24 měsíců. Charakteristika výzkumného souboru je pestrá z mnoha hledisek. S ohledem na složení domácností se jednalo o samoživitele; rodiny s dětmi i bezdětné páry či jednotlivce. Komunikační partneři byli rovněž v různém věku. Celkem se jednalo o **33 komunikačních partnerů** – a tedy provedených rozhovorů (z toho 23 žen a 10 mužů) **a 16 polostrukturovaných rozhovorů o dětech** těchto klientů (provedených s rodičem či zástupcem domácnosti).

Trajektorie bydlení komunikačních partnerů před vstupem do projektu byla dynamická. Ve shodě s pravidly projektu je však možné charakterizovat předchozí formy bydlení komunikačních partnerů dle typologie ETHOS.²³ Ve vztahu ke zmíněné ETHOS typologii, do kategorie „bez střechy“ spadal 1 komunikační partner. Do kategorie „bez bytu“ je možné zahrnout celkem 19 komunikačních partnerů (z toho 14 v rámci bydlení na ubytovnách a 5 v rámci bydlení na azylových domech). Do kategorie „nejistého bydlení“ je spadá celkem 8 komunikačních partnerů (2 z nich bydleli nedobrovolně u příbuzných či známých, rodiny z důvodu nemožnosti sehnat si vlastní bydlení a 6 z nich se vyskytovalo v bydlení s absencí právního nároku na něj). Poslední kategorií je kategorie „nevyhovující bydlení“ do které je možné zahrnout celkem 5 komunikačních partnerů.

²³ Komunikační partneři se v předchozím bydlení nacházeli v bydlení bez střechy, bez bytu, nejistém i nevyhovujícím bydlení.

2.2 Oblast bydlení

2.2.1 Procentuální úspěšnost udržení si bydlení u klientů sociálního bydlení

H1: 80–95 % domácností v projektu si udrží bydlení.

Hypotéza se potvrdila. Bydlení si v rámci projektu udrželo 89 % domácností. Údaj byl zjišťován z monitorovacích tabulek (u klientů zabydlených v rámci 1. 1. 2020 – 31. 7. 2022, tzn. v rámci „současného“ kola projektu). Jde o procentuální úspěšnost domácností, ve vztahu k ukončeným smlouvám pro porušení povinnosti nájemce. Pouze 8 osob si neudrželo bydlení.

Důvody neprodloužení smlouvy u zmíněných osmi klientů byly přitom následující:

- dluhy na nájemném (n=6);
- stížnosti ze strany sousedů v kombinaci s dluhy na nájemném (n=2).

Tabulka: Procentuální úspěšnost udržení si bydlení u klientů sociálního bydlení

ÚMOb	Počet zabydlených osob			Celkem zabydlených domácností	Ukončené smlouvy ²⁴	% úspěšnost ²⁵
	dospělí	děti	celkem			
Hrabová	4	3	7	4	0	100
Mariánské Hory a Hulváky	6	10	16	6	0	100
Moravská Ostrava a Přívoz	29	26	55	18	1	94
Poruba	14	14	28	10	2	80
Radvanice a Bartovice	5	4	9	4	0	100
Slezská Ostrava	8	11	19	5	0	100
Vítkovice	8	5	13	7	1	86
Heimstaden	25	22	47	20	4	80
Celkem	99	95	194	74	8	89

²⁴ Pro porušení povinnosti nájemce.

²⁵ Zabydlené domácnosti ve vztahu k ukončeným smlouvám pro porušení povinnosti nájemce.

2.2.2 Jistota v bydlení

Jedna z oblastí, která vzešla z kvalitativního výzkumného šetření, prováděného s klienty sociálního bydlení bylo téma vnímané „jistoty v bydlení“. Tato oblast byla záměrně sledována i v rámci kvantitativního šetření (H2). Zjištění, plynoucí z dvou typů výzkumného šetření jsou rozdílná. Zatímco statisticky je změna pouze nepatrná, v kvalitativních výstupech zaznívá téma zvýšení jistoty v bydlení výrazně. Tuto vnímanou změnu, týkající se zvýšení pocíťované jistoty v bydlení komunikační partneři porovnávají a následně interpretují v souvislosti s nejistými a dočasnými formami bydlení v předchozích formách bydlení.

H2: Dojde k subjektivně vnímanému zvýšení jistoty bydlení u uživatelů sociálního bydlení.

Hypotéza se nepotvrdila. Po dvanácti měsících není u jistoty bydlení téměř žádná změna, po 24 měsících nastalo nepatrné zvýšení jistoty bydlení.

Změny po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	1	1,7
beze změny	0	56	96,6
zhoršení	-1	1	1,7

Po 24 měsících u respondentů nepatrně klesla jistota, že si budou moci zachovat bydlení. Přibyli tři respondenti, kteří si jsou nejistí a jeden který si je jistý.

Změny po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	1	3,6
beze změny	0	24	85,7
zhoršení	-1	3	10,7

Klienti hovořili o pocíťované nejistotě v předchozím bydlení, související mj. s časově omezenými sociálními pobytovými službami či smluvně nejistými smlouvami na ubytovnách či v bytech soukromých vlastníků. KP19 se vyjadřuje o (zákonem stanoveném)²⁶ dočasném bydlení v azylovém domě: „Byl jsem v azylovém domě...věděl jsem, že budu muset pak odejít jednou.“ KP21 také mluví o azylovém domě: „Tam jsem věděla, že mě jednoho dne vyhodí, tak jsem z toho nebyla nadšená, byla jsem nervózní.“ KP7 také hovoří o nejistotě v bydlení na ubytovně a podotýká: „Neměla jsem žádnou jistotu, tam z ubytovny mě mohli vždycky vyhodit.“

²⁶ Doba pobytu v azylovém domě je Zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách stanovena pouze jako přechodná, na dobu maximálně 1 roku.

KP16 hovoří o nejistém soukromém podnájmu: „Bydlela jsem v nejistém podnájmu, kdykoliv to mohli dát do prodeje. Už dali, neměla bych kde bydlet.“ Výstupy kvalitativních dat ukazují, že někteří komunikační partneři deklarují, že nyní, v sociálním bydlení, pocítují vyšší jistotu a stabilitu v bydlení, oproti bydlení předchozímu. Například KP4 srovnává sociální bydlení s předchozím: „Cítím se tady mnohem lépe. Když budu plnit podmínky, vím, že mi smlouvu prodlouží.“ KP8: „Cítím jistotu, že už jako nepůjdu nikam, že po dvou letech to dostanu na dva roky, a budu tady prostě.“ KP15: „Ano, cítím jistotu, že si to bydlení udržím. Už mám byt, tak to nepustím.“ KP20: „Ano, mám jistotu, už tu jsem dva roky a tady už i chci zůstat, a zůstanu.“ KP7: „...mám jistotu, že mám ten byt.“

2.2.3 Spokojenost s bydlením

Další oblastí, sledovanou kvantitativního výzkumného šetření, a rovněž oblastí, která vyvstala z kvalitativního výzkumného šetření, je „spokojenosti s bydlením“ (v kvantitativní rovině bylo měření zaměřeno na byt; sousedy v domě; dům; lokalitu).

Z kvantitativních dat můžeme vidět, že **dochází k subjektivně vnímanému zvýšení spokojenosti v případě „bytu“ a „sousedů“**, nikoli však u „domu“ a „lokality“ (H3). Z kvalitativních dat obdobně vyvstává, že komunikační partneři spojují byt v sociálním bydlení se získáním většího prostoru a zázemí, oproti předchozím typům bydlení, s čímž jsou nyní spokojenější (oproti např. přelidněným domácnostem na ubytovnách; minimu osobního zázemí na azylových domech apod.). Podobně také kvantitativní data přináší výsledky pozitivní změny, které jsou statisticky signifikantní (s ohledem na vnímanou spokojenost s „bytem“).

Se zaměřením na **sousedské vztahy** v domě, kvantitativní výsledky hovoří o pozitivní změně oproti předchozí životní situaci klientů, a tvrdí, že tato změna je statisticky signifikantní. V rámci kvalitativních výsledků se ukazují rozdíly ve vnímání sousedských vztahů z perspektivy komunikačních partnerů. Je patrné, že vliv na vnímání podoby sousedských vztahů v domě má fakt, zda sociální bydlení je/či není umístěno v sociálně-vyloučené lokalitě. Pokud sociální byt je umístěn mimo SVL, komunikační partneři vnímají pozitivní změny a sousedské vztahy, jako „zlepšující se“,²⁷ oproti předchozí životní situaci. Pakliže sociální byt je umístěn v SVL, někteří komunikační partneři hovoří o absenci změn, o sousedech, jako o hlučných, konfliktních, „neodbytných“ (podobně, jako v předchozí životní situaci).

S ohledem na lokalitu se opět v kvalitativní perspektivě setkáváme s důrazem na to, **zda sociální byt je/či není umístěn v SVL**. Pokud je sociální bydlení umístěno mimo SVL, komunikační partneři hovoří o lokalitě s dobrou infrastrukturou i dostupností občanských služeb a příjemném prostředí. Pokud je sociální byt umístěn v SVL, ve výrocích komunikačních partnerů se setkáváme s vnímáním lokalit jako lokalit se špatnou infrastrukturou (i ve vztahu k dětem), nedostupností služeb, i nevyhovujícím prostředím. Obdobně i kvantitativní výsledky ukazují, že u vnímání spokojenosti s „lokalitou“ není možné pozorovat významné statistické změny u sledovaných klientů. Je možné tedy konstatovat, že (ne)umístění sociálních bytů do SVL má dopad na vnímání změny v životní situaci samotnými klienty.

²⁷ Zmiňují např. větší klid v domě, oproti předchozímu bydlišti; sousedskou výpomoc; kladně vnímanou anonymitu sousedského soužití apod., oproti předchozí životní situaci, kdy hovoří o hlučných sousedech; konfliktech s nimi; malém soukromí ve vztahu k sousedům v domě aj.

H3: Dojde k subjektivně vnímanému zvýšení spokojenosti s bydlením u uživatelů sociálního bydlení.

Hypotéza se potvrdila v případě bytu a sousedů.

Byt

U bytu došlo po 12 měsících k subjektivně vnímanému zvýšení spokojenosti u 44 lidí. Tato změna je statisticky signifikantní.

Všichni respondenti PN:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	44	51,8
beze změny	0	28	32,9
zhoršení	-1	13	15,3

p-hodnota se rovná $7,0795286 \times 10^{-5}$

Sousedé

Co se týče sousedů, došlo po 12 měsících k subjektivně vnímanému zvýšení spokojenosti u 30 lidí. Tato změna je statisticky signifikantní.

Všichni respondenti PN:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	30	35,3
beze změny	0	48	56,5
zhoršení	-1	7	8,2

p-hodnota se rovná $2,9829325 \times 10^{-4}$

Dům

U domu došlo po 12 měsících k subjektivně vnímanému zvýšení spokojenosti pouze u 33 lidí.

Všichni respondenti PN:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	33	38,8
beze změny	0	31	36,5
zhoršení	-1	21	24,7

Lokalita

U lokality došlo k subjektivně vnímanému zvýšení spokojenosti u 23 lidí a u 22 lidí ke zhoršení. Čili celkově nedošlo k žádné změně.

Všichni respondenti PN:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	23	27,1
beze změny	0	40	47,1
zhoršení	-1	22	25,9

V následující pasáži je možné text rozdělit do několika tematických subkategorií, týkající se oblasti bydlení, kterými jsou: klid a soukromí; zázemí a prostor; sousedské vztahy a vazby; lokalita.

Klid a soukromí

Ve vztahu k předchozím formám bydlení, komunikační partneři hovoří o absenci klidu a soukromí. K absenci klidu a soukromí, se vyjadřuje například KP5 a hovoří o bydlení na ubytovně, kde v rámci jednoho pokoje byla zabydlena celá rodina: „...pokoj jeden, takže jsme všichni, celá rodina, bydleli v jednom pokoji najednou, to se nedá. Člověk nemá svůj klid ani soukromí.“ Rovněž KP4 vnímá absenci soukromí ve vztahu k dalším osobám v rámci bydlení na ubytovně: „Spokojená jsem nebyla, někteří lidi byli dobří, ale někteří ne a musíte tam do nich pořád vrážet, že. Tomu se nevyhnete. Nebylo tam to soukromí.“ KP7 se také v podobném významu vyjadřuje o bydlení na ubytovně, kde postrádal klid a soukromí: „...pořád na vás někdo klepal, že něco chce. Žádné soukromí, žádný klid.“ Také KP8: „Pořád na mě někdo klepal, že něco chce, nebydlelo se mi tam dobře,

neměl jsem soukromí.“ Ve vztahu k sociálnímu bydlení, z kvalitativních dat vyplývá, že „spokojenost s bydlením“ je klienty sociálních bytů spojována se získáním soukromí. KP7: „Tady je klídek, mám jistotu, že mě nikdo neotravuje. Úplně moc jsem spokojená...“ KP8: „Tady je to fajn. Nikdo neotravuje, neklepe, mám tu soukromí, to svoje, mám tady vše.“

Zázemí a prostor

Ve vztahu k předchozím formám bydlení, komunikační partneři hovoří o vnímané absenci prostoru a zázemí, které vyplývaly ze skutečnosti, že v bytě bylo zabydleno velké množství osob, či z nutnosti sdílet společné místnosti. KP22 hovoří o malém zázemí: „Bylo tam strašně málo prostoru, bydlely jsme v jednom pokoji s holkama...“ Také KP20 hovoří o malém zázemí v bydlení u rodiny: „...u dcery nás bylo hodně, jako mohla jsem tam zůstat, ale nebylo to dobré.“ Také KP5: „Nebyla jsem spokojená, malé místnosti, stísněné...“ I KP19 dodává: „I nevyspaná jsem byla, u dcery zas hodně dětí, nebylo to dobré. Už jsem chtěla odtamtud pryč.“ KP4: „...stísněný prostor... malé to tam bylo. Musíte se dělit o kuchyň, nemáte zázemí. Nic.“ Sociální bydlení naopak komunikační partneři spojují s větším prostorem a zázemím. KP1: „Bydlím sám, mám svůj klid...mám soukromí a zázemí.“ KP4: „Je tady větší prostor, mám tu kuchyň vlastní.“ Dostatečné zázemí komunikační partneři připomínají i ve vztahu k dětem, KP22: „Jo, tady jsem spokojená, je to větší byt, holky mají svůj pokoj, máme tu klid.“ Komunikační partneři chápou zázemí pro děti i jako existenci místa, ve kterém mají děti klid a prostor na to, věnovat se školním povinnostem. KP16 zmiňuje absenci zázemí pro studijní povinnosti dětí, jako faktor, ovlivňující jejich neúspěšnost ve studiu v období, kdy žili v předchozím bydlení, a hovoří o pozitivní změně, která se sociálním bydlením přišla: „To se jim moc nedařilo. Neměli svůj vlastní pokoj, svůj vlastní klid na učení...ted' mají větší zázemí, soukromí na domácí úkoly.“ KP18 podobně konstatuje: „Chodili do stejné školy, co ted', ale předtím neměli to soukromí na úkoly. Tady mají ted' každý svůj pokoj, daří se jim lépe, mají čas na své zájmy i na své úkoly. Mají klid.“

Sousedské vztahy a vazby

V rámci kvalitativních výstupů je možné zahrnout reflexi spokojenosti se sousedy v domě. Sousedské vztahy v předchozím bydlení komunikační partneři spojují se ztrátou klidu, zázemí či soukromí. KP20 tvrdí: „...já jsem bydlela v přízemí, sousedi mi klepali na okna i o půlnoci, bydleli tam olaši... ti dělají pořád kravál, to se nedalo... naprosto nespokojená jsem byla... kvůli těch sousedů jsem se právě chtěla odstěhovat.“ Také KP8: „To bylo hrozné... ožralci, kravál, pořád na vás někdo klepe.“ KP5 o ubytovně dodává: „Taky tam byly papírové dveře, všechno šlo slyšet, nebyl tam klid... pořád tam jezdila policie, pořád nějaké hádky, rozepře.“ KP1: „Bylo to hrozné, jak jsem říkal. Samé pomluvy, naschvály, stěžování... dělají bordel... nechovají se férově.“

O **sousedských vztazích v domě** v sociálním bydlení se někteří komunikační partneři **vyjadřují pozitivně**. KP22: „... v pohodě, nestalo se mi, že bych tu měla nějaký problém.“ KP8: „Jo, fajn. Všeci mě zdraví a já je.“ Hovoří o tom, že vztahy v panelových domech jsou anonymní, tento faktor však hodnotí kladně. KP4: „Tady je to panelák, je tady taková anonymita. Vyhovuje mi to.“ KP2: „... nikoho neznám, jen se zdravíme na chodbě, ale vyhovuje mi to tak, jak to je.“ Oceňují také klid v domě. KP7: „Tady je klid. Mám tu soukromí, sousedi jsou fajn. Klidní.“ KP20: „Tady jsou super sousedi, jsou tu samí starší lidé, je tu klid...“ Někteří komunikační partneři zpočátku po zabydlení pociťovali nervozitu, která plyne z obav, aby na ně nebyly stížnosti ze strany sousedů. Obavy však pociťují spíše po zabydlení. KP4: „... jen jsem se cítila zezačátku nervózně, protože mám dva psy, tak aby si sousedi nestěžovali, ale dobré.“ KP5: „Tady je větší klid, větší pohoda. Jen jsem teda nervózní, aby si někdo nestěžoval kvůli dětem. Protože lidi si hodně stěžují na ty, co bydlí v sociálních bytech a myslí si kdo ví co. Tady jsou ale sousedi super, zatím je klid.“ KP16: „Jsem spokojená, na to, že děcka denně řvou, tak nikdo mi nic neříkal.“ Komunikační partneři zmiňovali rovněž sousedské vztahy a jejich podobu.

KP20 hovoří o vztazích mezi sousedy, které hodnotí jako přátelské: „... oni mě vyloženě milují a já je taky, říkají, že by se zbláznili, kdybych odešla, že by tu jiného Romáka nechtěli. Někdy když něco navarí, tak mi donesou, třeba langoše, sousedka tu chodí ke mně na kafe. Moc milí sousedi, jsem úplně spokojená.“ KP12: „Obecně, jsou tady příjemní sousedi... v tomto ohledu jsem spokojenější.“

Někteří klienti sociálního bydlení vnímají naopak sousedy v domě jako pro ně nevyhovující. Hovoří o hluku a výtržnictví a o „neodbytných sousedech“, podobně, jako v předchozím bydlení. Jde o komunikační partnery, mající sociální byt v sociálně vyloučených lokalitách. KP18 vypráví o zkušenosti s konflikty: „Mám problémy se sousedy, výtržníci. Kopali mi tu do dveří, tak jsem s nimi měl konflikt... Je tady také hluk...“ KP19 podobně hovoří o neodbytných sousedech: „Tady jako furt na mě někdo klepe, že tam to chce a tam to, nemám tu klid...“ KP18: „Pořád na nás někdo klepe, že chce půjčit peníze, cigarety...“ Zde můžeme vidět, že se interpretace komunikačních partnerů významově neliší od interpretací v předchozím bydlení a životní situaci.

Lokalita

Z hlediska infrastruktury a dostupnosti služeb hodnotí komunikační partneři svou lokalitu předchozího bydliště odlišně. Někteří z nich hovoří o lokalitě bez občanské vybavenosti služeb či o nevhodném situování lokality. KP7: „...bylo tam jen hřiště, nebylo tam kam jít na procházku.“ KP8: „Nebyl jsem spokojený. Bylo tam akorát hřiště. Nebylo kam jít. Nebyl tam obchod.“ Někteří komunikační partneři spojují vnímanou nevhodnost lokality vzhledem k absenci zázemí pro děti. KP4: „Moc spokojená jsem nebyla. Nebylo tam hřiště pro děti...“ Místo lokality svého předchozího bydliště spojují také se stigmatizací, apriorně přiřazenou danému místu ve „vyloučené lokalitě“, kterou vnímají jako faktor, jež jim ztěžuje sehnat si zaměstnání. KP5: „Víte, kde to je ta ubytovna? To, jak řeknete, že bydlíte tam, to už jste rovnou odepsaný. Můžete se snažit, jak chcete... ale jak řeknete, že bydlíte tam, tak to je konec.“ Někteří komunikační partneři naopak hovoří o lokalitě svého předchozího bydliště jako o vyhovující s dobrou infrastrukturou a dostupností služeb, jedná se však o ty komunikační partnery, kteří bydleli mimo vyloučené lokality. KP18: „Ano, byl jsem spokojen. Všechno jsem měl pod nosem.“ KP12: „Blízko škola, školka, MHD... dostala jsem se všude, kam jsem potřebovala.“

Někteří **komunikační partneři o lokalitě, kde nyní žijí v sociálním bydlení, hovoří převážně pozitivně.** KP4: „Co se týče nějaké té infrastruktury, jsem spokojená. Mám tu školu, školku, doprava tu je...“ KP5: „Tady jsem spokojená, je tady škola, školka, doktoři, všechno blízko. MHD blízko, dostanu se všude.“ KP20: „Tady mám všechno pod nosem, všechno blízko, tramvaje, autobusy, kam potřebuju tak se hned dostanu.“ KP22: „Všechno je poblíž, nic mi tady nechybí.“ Klienti reflektují lokalitu jako klidné a příjemné prostředí. KP4: „...prostředí je tu pěkné.“ KP7: „Lokalita je tady velice příjemná. Je tady les kousek, pěkné prostředí na procházky...“ KP17: „Jsem spokojená, jen mi tady chybí pošta, ale je tu klid.“ Někteří klienti však lokalitu stále hodnotí jako nevyhovující, podobně, jako v jejich předchozí životní situaci, jako lokalitu sociálně vyloučenou a prostorově segregovanou. Jde o komunikační partnery, mající sociální byt v sociálně-vyloučených lokalitách. KP19: „... je to tady celé trochu bokem jak kdyby.“ KP25: „Tady je to stejné. Zase je to ta vyloučená lokalita, hluk je tu taky. Kdybych mohla mít lepší lokalitu, byla bych ráda...“ KP28: „Daleko celkem do obchodu, tu nic není, ani tu skoro nic nejezdí.“ Nevhodnost lokality reflektují také ve vztahu k dětem. KP14: „Tady mi jako dost vadí, že zrušili dětské hřiště, nemám kde s dětmi chodit... Musím jezdit daleko s dětma, aby si tam vyhrály.“ KP3: „Také tady není přechod... bojím se, když jsou děti venku, ať nejdou přes cestu...“

2.2.4 Technická kvalita bydlení

Další sledovanou oblastí byla oblast vnímané kvality bydlení. Stanovená hypotéza (H4) o vnímaném snížení výskytu problémů, spojených s nekvalitním bydlením se nepotvrdila. Ve vztahu k výsledkům kvalitativního šetření je možné tvrdit, že **klienti vnímají technický stav svých sociálních bytů rozporuplně.** Část z nich

vnímá technický stav bytu jako vyhovující, případné nutné opravy jako organizačně zajištěné a pružně řešené. Část klientů však hovoří o nekvalitně provedené rekonstrukci bytu, ze strany vlastníků, o nezanedbatelných technických problémech, které i přes apely nejsou efektivně řešeny.

H4: Dojde k subjektivně vnímanému snížení výskytu problémů spojených s nekvalitním bydlením.

Hypotéza se nepotvrdila. Ke snížení počtu problémů došlo u 42 respondentů, ale u 29 respondentů došlo ke zvýšení počtu problémů.

Všichni respondenti PN:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	42	49,4
beze změny	0	14	16,5
zhoršení	-1	29	34,1

Ve vztahu k předchozím typům bydlení, komunikační partneři hovoří o nehygienických podmínkách v něm. Zmiňují například problémy s nechtěným hmyzem na ubytovnách. KP5: „*Spali jsme na zemi často, protože tam byly štěnice.*“ KP7: „*Hrůza... všude kolem mě to bylo. Štěnice, měla jsem z toho panickou hrůzu.*“ KP24: „*...byly tam štěnice, byla jsem celá pokousaná.*“ S kritikou klientů se setkávají nehygienická společná sociální zařízení na ubytovnách i azylových domech: KP17 ve shodě dodává: „*Společná sociálka, to je děs.*“ KP23: „*Tam to byl hnus. Všude špína, všechno ulepené.*“ KP21: „*To bylo hrozné, wc společné, sprchy. Tam třeba jdete na záchod, fakt hnus. Žádná čistota.*“ Mezi nevyhovující podmínky předchozího bydlení radí také zimu či plísně. KP4 hovoří o ubytovně: „*Chybělo tam teplo, byla tam zima, netopilo se.*“ Ve shodě KP5 dodává: „*V zimě tam byla strašná zima, netopilo se. Taky tam byly plísně.*“ KP3 hovoří v o bytě od soukromé společnosti: „*V bytě byla plíseň, co tři měsíce jsme museli malovat, pokud jsem se tam na někoho obrátila, bylo mi řečeno, že si to samozřejmě můžu opravit, ale všechno bude na vlastní náklady... těch plísní jsme se nezbavili.*“ KP32: „*Tam to bylo hrozné. Byt špinavý a drahé to bylo neskutečné.*“ KP16 reflektuje nevyhovující podmínky i ve vztahu k dětem: „*Nebyla jsem spokojená. Topila jsem dřevem, to bylo šílené. Byla tam navíc šílená zima. Plíseň, nebylo to dobré pro děti.*“

Ve vztahu k sociálnímu bydlení, část klientů sociálního bydlení negativně hovoří o technickém stavu přidělených bytů a o tom, že rekonstrukce nebyla provedena adekvátně. Například KP4: „*Na začátku bylo krásně vymalované, všechno bílé a tak, ale bylo to jen na oko prostě... a po chvíli až to vyleze ty problémy.*“ Mezi nejčastěji zmiňované problémy, vnímané klienty, patří například nefungující rozvody elektřiny. KP6: „*Stále tady vybuchují žárovky... vyskakují pojistky, pořád dokola.*“ KP12: „*Mám tady problémy s elektrikou, pořád není jistič, to už tady bydlím skoro dva roky. U dcer nejde stále elektrika.*“ Klienti zmiňují i nekvalitně provedené omítky či problémy s plísněmi, s linem a podlahami. KP8: „*Taky tam byla plíseň, tu jsem sám musel odstranit.*“ KP14: „*Loupe se mi ale omítka...rozpadá se to.*“ KP5: „*...odlepuje se lino, lišty nejsou, tak, jak by měly být.*“ KP11: „*Praskala tady taky podlaha, je tady vzduch pod kachličkama, některé špatně drží...*“

Komunikační partneři zmiňují také problémy s topením i netěsnící okna, skrze které dovnitř proniká studený vzduch. KP7: „... topení mi tu nejde... to topí jen na půl.“ KP19: „Profukují okna, stropy jsou vysoké, takže tady je zima a táhne tu.“ Komunikační partneři také předkládají, že opravy se nepodařilo vyjednat ani za dlouhé časové období i po nahlášení závad v bytech. KP8: „Bylo to tady rozbité, nespravili to doted'. Jsem tu dva roky. Hlásil jsem to.“ KP4: „Několikrát jsem žádala, ať mi vymění to světlo, nějak to prostě nejede, dva roky tady už bydlím a nikdo tady furt nebyl.“

Někteří komunikační partneři naopak odkazují na úspěšnou komunikaci a jednání ohledně oprav v bytě. KP7: „Ale zase, když zavolám, tak to oni přijdou.“ V souladu KP22: „Ted' už je to v pohodě, ale jak jsme sem přišly, tak tady bylo lino staré a takové potřhané a zvedalo se, tak nám to pak vyměnili.“ Někteří komunikační partneři vnímají technický stav sociálních bytů pozitivně. KP9: „Jsem tady spokojená s tím.“ KP16: „Všechno v pořádku, i po nastěhování. Vše dobré.“ KP20: „Neměla jsem žádný problém, všechno nové, čisté, vše fungovalo i na začátku.“ KP2: „Je to srovnatelné. Je tady dálkové vytápění, vše je nyní v pořádku.“

2.2.5 Spokojenost se sousedstvím a zapojení se do sousedství

2.2.5.1 Spokojenost se sousedstvím

Další oblastí byla spokojenost se sousedstvím. Kvantitativně (H5) byla sledována oblast vnímaného pocitu bezpečí v lokalitě; (ne)existence uživatelů návykových látek aj.; zkušenost s vloupáním či možností vyspat se dle vlastní potřeby s ohledem na případné ruchy ze sousedství.

Výraznější pozitivní změnu lze spatřovat v oblasti navýšení pocitu bezpečí v situaci po nastěhování. Podobně také kvalitativní výstupy dokládají, že komunikační partneři se o **sousedství sociálního bydlení vyjadřují jako o klidnějším, bezpečnějším** (než v předchozím bydlení). Jiní však poukazují na to, že vnímají, že se situace oproti předešlému bydlení nezměnila, a to opět ve vztahu k faktu, že je sociální bydlení umístěno v SVL, kdy hovoří o pocitu nebezpečí, a to i ve vztahu ke svým dětem.

S ohledem na kvantitativně sledovanou vnímanou kvalitu spánku, není možné pozorovat výrazné změny, a to ani u dětí (sledováno v rámci hypotézy H6). Přesto, že se hypotézy nepotvrdily, někteří klienti uvádějí kvalitativní změny.

Komunikační partneři hovoří o zlepšení kvality spánku (i u dětí) v souvislosti se ziskem klidu a soukromím v sociálním bydlení, zmiňují i např. materiální faktory, jako zázemí či např. teplo v bytě, které předtím postrádali. Jiní klienti však hovoří o přetrvávajícím nekvalitním spánku, který dávají do souvislosti např. se zdravotní diagnózou, věkem nebo naopak nepocítují změny a tvrdí, že jejich spánek byl kvalitní jak teď, tak i v předchozím bydlení.

Opět se však ukazuje vliv sociálně vyloučených lokalit, kdy jejich charakter je vnímán jako důvod nemožnosti se dostatečně vyspat (např. rušivé chování sousedů, hluk aj.).

H5: Dojde k subjektivně vnímanému zvýšení spokojenosti se sousedstvím.

Hypotéza se potvrdila v případě navýšení pocitu bezpečí po nastěhování. Po nastěhování došlo k tomu, že se respondenti začali cítit bezpečněji. Je to na hranici statistické významnosti, ale i tak to lze považovat za důležitý výsledek. Po dvanácti měsících, ale dochází ke zhoršení. Je otázkou, zda zde neintervenuje i pandemie Covid-19. Ale po 24 měsících je už situace stabilní a nedochází ke změnám.

Jak bezpečně jste se cítil/a (se cítíte)?

Všichni respondenti PN:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	31	36,5
beze změny	0	37	43,5
zhoršení	-1	17	20

p-hodnota se rovná 0,060602

Po 12 měsících:²⁸

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	2	7,1
beze změny	0	14	50,0
zhoršení	-1	12	42,9

Po 24 měsících:²⁹

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	8	28,6
beze změny	0	11	39,3
zhoršení	-1	9	32,1

²⁸ Po dvanácti měsících, ale dochází ke zhoršení. Je otázkou, zda zde neintervenuje i pandemie Covid-19.

²⁹ Po 24 měsících je už situace stabilní a nedochází ke změnám.

Viděl/a jste Vy nebo někdo z Vaší domácnosti v posledním roce Vašeho pobytu někoho v okolí bydliště užívat či prodávat nelegální drogy, případně našel/la jste v okolí svého bydliště použité jehly?

V otázce užívání nebo prodeje drog v okolí bydliště není po 12 měsících žádný významný posun.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	17	29,3
beze změny	0	27	46,6
zhoršení	-1	14	24,1

Po 24 měsících pobytu v sociálním bydlení můžeme pozorovat ještě méně změn.

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	2	7,1
beze změny	0	22	78,6
zhoršení	-1	4	14,3

Stalo se Vám, že by se k Vám někdo v posledním roce Vašeho pobytu snažil vloupat?

U vloupání došlo k mírnému zlepšení po 12 měsících.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	8	13,8
beze změny	0	48	82,8
zhoršení	-1	2	3,4

V porovnání mezi 12. a 24. měsícem už nedochází k významným změnám.

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	2	7,1
beze změny	0	25	89,3
zhoršení	-1	1	3,6

Měl/a jste každý den možnost se vyspat tak, jak jste potřeboval/a?

U spánku rovněž není po 12 měsících zaznamenané žádné zlepšení, respektive u stejného množství respondentů se spánek zlepšil i zhoršil.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	10	17,2
beze změny	0	38	65,5
zhoršení	-1	10	17,2

Zanedbatelné zhoršení lze zaznamenat po 24 měsících.

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	2	7,1
beze změny	0	21	75,0
zhoršení	-1	5	17,9

H6: Dojde ke zkvalitnění spánku u dětí.

Hypotéza se nepotvrdila. Pouze u jednoho dítěte došlo po 12 měsících ke zhoršení, jinak beze změny. Ale po dalších 12 měsících došlo naopak u třech dětí ke zlepšení.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
beze změny	0	26	96,3
zhoršení	-1	1	3,7

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
beze změny	1	3	17,6
zhoršení	0	14	82,4

Sousedství

Komunikační partneři hovoří o charakteru sousedství v předchozím bydlení. Vnímají jej především jako nevyhovující a spojují jej se zkušeností s krádežemi, hlukem a s uživateli alkoholových i nealkoholových drog, jako například KP8, který hovoří i o výtržnostech v lokalitě: „*Vůbec jsem nebyl spokojený. Každý chodil ožralý... tam není nic dobrého. Dělalí bordel.*“ KP13: „*Nebyl jsem tam moc spokojený. Nebyl tam klid.*“ Komunikační partneři také podotýkají, že se v místě svého bydliště necítili bezpečně. KP5: „*Bála jsem se hlavně o děti. V tom prostředí tam.*“ KP8: „*Tam se bojíte aji v osm hodin večer si jít pro něco do večerky, aby vás někdo nepraštil, nebyl agresivní.*“ KP20: „*Necítila jsem se moc v bezpečí, tam se jako zavíralo a zamykalo, z kraje, ale pak už ne, protože to ti lidi kolem všechno rozbili, tak už se nedalo ani zavřít ani zamknout, a to jsem se teda necítila bezpečně.*“ KP7: „*Necítila jsem se tam bezpečně. To prostředí bylo hrozné...*“

S ohledem na **charakter sousedství v sociálním bydlení**, někteří klienti sociálního bydlení podotýkají, že sousedství **je klidným**: KP7: „*... je tady klid, klidná lokalita.*“ KP17: „*Jsem spokojená... je tu klid.*“ Komunikační partneři také dodávají, že se nyní, (na rozdíl od předchozí životní situace), cítí ve své lokalitě (popř. bydlišti) bezpečně. KP20: „*Tady se cítím bezpečně, vše se zavírá, nikdo se tu nedostane.*“ KP8: „*Jo. Tady se cítím bezpečně.*“ KP5 hovoří o bezpečnosti ve vztahu k dětem a podotýká, že: „*Pořád se o ně bojím, ale tam jsem je třeba nepouštěla samotné ven, tady vím, že můžu.*“ KP7: „*Cítím se tady jistě. Bezpečně.*“ Někteří klienti sociálního bydlení však vnímají naopak lokalitu z hlediska sousedství jako nevyhovující. Spojují ji s hlukem a uživateli návykových látek, stejně, jako v předchozím bydlení. Jde o komunikační partnery, mající sociální byt v sociálně vyloučených lokalitách. KP16 hovoří také o pocitu nebezpečí: „*Tady mám trochu strach, večer už do obchodu nechodím, je tu hodně mladých a feťáků...*“ KP4 podobně dodává: „*... ven bych nechodila večer tady. Samí opilci.*“ KP3 reflektuje nevýhody vyloučené lokality také ve vztahu k dětem a obavám o ně, o jejich výchovu i bezpečnost: „*Tady nemám problém, se sousedy vycházím dobře. Akorát kvůli dětem... nechci,*

aby tady v tom vyrůstaly... děcka tady kouří už od šesti let... rodiče se o ně nestarají... kvůli dětem bych se chtěla odstěhovat... já, i když jsem Romka... prostě mám práci, podporuju děcka ve škole, chodí na doučování... starám se o ně. A nechci, aby vyrůstaly mezi tady těma...“ KP4 podotýká: „... děcka tu stále řvou, je tady kravál hrozný. Jsou nevychované, malé děti kouří...“

Kvalita spánku

Komunikační partneři hovoří o kvalitě spánku v situaci před zabydlením do sociálního bytu. O svém spánku hovoří (v předchozím bydlení) jako o nekvalitním, kdy byli často rušeni podněty zvenčí – hlučnými sousedy, osobami, užívající návykové látky, hádkami aj. KP4 hovoří o bydlení na ubytovně: „*Já osobně spím dobře. Ale tam šlo vše slyšet, každý vstával, jak chtěl, šel spát, jak chtěl, nebyl tam klid.*“ Také KP7: „*Nespalo se mi vůbec dobře. Nevíte, kdo je kolem vás... pořád dělají kravál.*“ KP8 také o bydlení na ubytovně dodává: „*Nespal jsem dobře. Kravál na chodbě je slyšet furt.*“ KP20 hovoří o bydlení ve vyloučené lokalitě: „*Nemohla jsem se vůbec vyspat kvůli hluku od těch sousedů, jak v domě, tak v té ulici nebo okolí. Ještě jsem chodila do práce na ráno, takže jsem chodila nevyspaná, no hrůza, o půlnoci mi klepali na okna, teď kravál, hádky. A já jsem brzy vstávala.*“ KP22 spojuje nekvalitní spánek také s množstvím osob v bytě: „*... moc dobře se nespalo, jednak tam nebyl moc klid, v bytě nás bylo hodně...*“ KP16 hovoří také o zimě, jako jednom z faktorů nekvalitního spánku. KP16: „*Špatně se tam spalo, byla hrozná zima. Vstáváte do zimy, jdete spát, tak musíte štípat dřevo. Mrzli jsme.*“

S ohledem na kvalitu spánku, někteří komunikační partneři poukazují na to, že nyní, **v sociálním bydlení**, žijí **v klidném prostředí se svým zázemím, které umožňuje klidnější spánek**, a nejsou rušeni sousedy. KP22: „*Tady se mi spí mnohem lépe, je tu klid a jsem spokojenější.*“ KP20: „*Tady se mi spí krásně, nikdo neklepe, nevyrušuje, nezvoní.*“ KP16: „*V zimě máme teplo, je to super. Dobře se spí.*“ KP7: „*Tady je klid. Tichoučko. Spí se tady velice dobře, žádné vykřikování pod balkónem a tak dál.*“ Jiní komunikační partneři nepocítují rozdíl. KP5: „*Asi to bylo stejné, jak teď.*“ KP9: „*Spala jsem dobře, jako teď.*“ Poukazují na zdravotní diagnózy či pokročilý věk, které spánek ovlivňují nehledě na bytovou situaci. KP18: „*Trpím nespavostí.*“ KP9: „*Jsem starší, tak nespím tak dobře.*“ Někteří komunikační partneři naopak tvrdí, že jim klid na odpočinek chybí, a to z důvodu vnímaného nevhodného chování sousedů, což souvisí s umístěním sociálního bydlení v sociálně vyloučených lokalitách. KP19: „*Pořád tu někdo zvoní, takže jsme z toho na nervy, nemám svůj klid prostě.*“ KP18: „*... jde o to, že tu nemáme klid. Kvůli sousedům. Pořád na nás klepe sousedka, půjčoval jsem jí peníze, už to nedělám, tak pro změnu zas cigarety. Není tu klid.*“

Komunikační partneři tvrdí, že aspekty předchozího bydlení měly vliv rovněž na kvalitu spánku dětí. Zmiňují, že děti trpěly nekvalitním spánkem z důvodu velkého ruchu (například na ubytovnách či azylových domech). KP14: „*Byl tam hluk, vyloženě kravál, moc na ubytovně nespaly.*“ KP18: „*Spaly hůře, nebyl tam klid.*“ KP21: „*Na azyláku nespal dobře vůbec, pořád se v noci budil, byl tam kravál, malé dítě vedle plakalo, přes zeď šlo všechno slyšet.*“ KP22: „*Jako holky spaly, ale ne moc dobře, furt se budily. Nebyl tam moc klid.*“ KP16 hovoří také o zimě, která spánku bránila: „*Nespaly moc dobře, protože byla hrozná zima v bytě. Topilo se pevnými palivy.*“ Někteří komunikační partneři nepozorují u kvality spánku dětí, rozdíl. KP3: „*Jsou to děcka, ty vždycky spaly dobře a pořád spí dobře.*“ KP11: „*Děti spaly dobře a teď také.*“ KP12: „*Málokdy spala celou noc sama, spíše s námi v posteli. Ale to dělá i teď asi to je normální. Spala dobře.*“ Jiní rodiče vnímají, že se dětem kvalita spánku zlepšila za dobu, co bydlí v sociálním bytě. Zlepšení kvality spánku dětí přikládají především klidným lokalitám, i zisku soukromí a zázemí pro děti. KP14: „*Tady spí 12 hodin, je tu klid. Spí lépe rozhodně.*“ KP18: „*Spí mnohem lépe, taky mají každý svůj pokoj, větší soukromí, zázemí, jsou celkově spokojenější.*“ KP22: „*Určitě mají lepší spánek, mají tu soukromí a klid.*“

2.2.5.2 Zapojení se do sousedství

Další ze sledovaných oblastí byla oblast „zapojení se do sousedství“. Výsledky kvantitativního výzkumného šetření (v rámci H17), které jsou prezentovány níže, dokládají, že přesto, že se hypotéza nepotvrdila a kvantitativně není pozorována změna v nárůstu přátelských sousedských vztahů, dochází ke snížení špatných vztahů se sousedy. Z kvalitativních dat vyplývá, že oproti předchozí životní situaci, kdy se sousedů komunikační partneři spíše stranili, **v sociálním bydlení dochází k navázání nových, přátelských a podpůrných vztahů.**

H17: Dojde ke zvýšení zapojení se do sousedství.

Hypotéza se nepotvrdila v případě počtu přátelských vztahů se sousedy, ale potvrdila se v případě snížení špatných vztahů se sousedy.

Byly vyhodnoceny jednotlivé otázky v dotazníku.

Měl/a jste mezi sousedy někoho, s kým jste se přátelil/a?

Po roce dochází ke statisticky významnému zhoršení množství vztahů mezi sousedy. Až mezi 12. a 24. měsícem dochází k mírnému zlepšení. Sousedské vztahy tedy nejspíše vyžadují víc času (ale je to samozřejmě mimo statistickou signifikantnost).

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	10	17,2
beze změny	0	25	43,1
zhoršení	-1	23	39,7

p-hodnota se rovná 0,0367139

Po 24 měsících:³⁰

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	1	17,9
beze změny	0	19	67,9
zhoršení	-1	4	14,3

³⁰ Až mezi 12. a 24. měsícem dochází k mírnému zlepšení.

Měl/a jste mezi sousedy někoho, s kým jste měl/a velmi špatný vztah?

Po roce bydlení v sociálním bydlení dochází ke statisticky významnému snížení špatných vztahů se sousedy.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	14	24,1
beze změny	0	40	69,0
zhoršení	-1	4	6,9

p-hodnota se rovná 0,0338949

Ale mezi 12. a 24. měsícem ke změnám nedochází, což lze interpretovat tak, že se pozitivní trend poklesu špatných vztahů se sousedy v sociálním bydlení udržel i po 24 měsících pobytu.

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	1	3,6
beze změny	0	26	92,9
zhoršení	-1	1	3,6

S ohledem na předchozí životní situaci komunikační partneři hovoří o absenci přátelských vztahů se sousedy, kterých se spíše stranili. Například KP7 hovoří o životě na ubytovně: „*Nebavila jsem se tam s nikým. Ani jsem nechtěla. Tam ani nebylo, s kým se bavit... pořád na vás někdo klepal, že něco chce... ani jsem ty lidi tam nechtěla znát.*“ Podobně KP31: „*Hrůza... bála jsem se tam a řev tam byl, nikoho jsem tam ani neměla.*“ Oproti tomu, v sociálním bydlení komunikační partneři hovoří o nově navázaných přátelských vztazích se sousedy. KP15 také porovnává vztahy v předchozím bydlení se současnými, v sociálním bydlení a hovoří: „*To se nedá vůbec srovnat. Tam to bylo hrozné. Nevíte, kdo tam s vámi bydlí... tady nemám problémy s lidmi, vždycky pokecáme ve výtahu a tak. Nemám problém s nimi s komunikací.*“ Podobně také KP30 dokonce mluví o sousedské výpomoci: „*Moc jsem se tam bála, nebezpeční sousedi... tady se vůbec nebojím, sousedi tu pomáhají, je to tu fajn.*“ KP11: „*Nějaká sousedka nová... k nám chodila občas na kávu... pak máme ještě jednu známou sousedku.*“ KP20: „*Tady jsou super sousedi... oni mě vyloženě milují, a já je taky, říkají, že by se zbláznili, kdybych odešla... někdy když něco navaří, tak mi donesou taky, třeba langoše, sousedka tu chodí ke mně na kafe.*“ KP29: „*Tady super, vyhovuje mi to, mám tu i nové známé mezi sousedy, rozumíme si.*“ KP26 také hovoří o zlepšujících se sousedských vazbách: „*Tady jsem maximálně spokojená, máme pěkné vztahy, budujeme si tady něco, je to super.*“ Některé sousedské vztahy zůstávají spíše v anonymní rovině (viz sousedské vztahy a vazby – subkapitola 2.2.3.).

2.3 Oblast fyzického a duševního zdraví

Další sledovaná oblast, v rámci mapování změn v životní situaci klientů sociálního bydlení, byla zaměřena na **fyzické i duševní zdraví**. U fyzického zdravotního stavu (v rámci H8) výrazné kvantitativní změny zjištěny nebyly.³¹ Obdobně i ve výsledcích kvalitativního šetření je možné tvrdit, že komunikační partneři příliš nevnímají ve svém fyzickém zdraví výrazné změny, oproti situaci v předchozím bydlení. Ve vztahu ke zdravotnímu stavu byly také sledovány snížení výskytu zdravotních potíží v oblasti dýchacího ústrojí u dětí (H10). Kvantitativně nedochází opět ke změnám, ale kvalitativně byly zjištěny změny významné. Komunikační partneři hovoří o **zlepšení dýchacích obtíží u dětí**, či dokonce o vymizení obtíží. Mimo to, hovoří také o **zlepšení celkového zdraví svých dětí** (ve vztahu k sezónním onemocněním). Kvantitativně byl (v rámci H7) sledován i počet návštěv pohotovostí; hospitalizací i výjezdů sanitek.³² U dětí byla rovněž sledováno, zda jsou/či nejsou v péči specialisty (v rámci H7).

U duševního zdraví lze pozorovat výrazné pozitivní změny, což se ukázalo v rámci kvalitativních i kvantitativních výsledků (H8). V rámci kvalitativního šetření, klienti zmiňují např. **stabilizaci jejich psychického zdraví**, spojenou se získáním sociálního bytu, zmiňují **větší duševní pohodu a klid**, která úzce souvisí s pocíťovanou jistotou v sociálním bydlení. Z kvalitativních výsledků rovněž vyplývá, že se z perspektivy komunikačních partnerů lepší duševní zdraví nejen u dospělých, ale i u dětí. Kvantitativně byl sledován také **úbytek problémů s chováním dětí**, ten se však nepotvrdil (H14). Z kvalitativně sledovaných změn vnímání „chování dětí“ nevyplývá.

2.3.1 Využití péče zdravotních specialistů

H7: Dojde k snížení počtu návštěv pohotovostí, hospitalizací a výjezdů sanitek.

Hypotéza se nepotvrdila. Návštěvy pohotovostí i výjezdy sanitek jsou po 12 měsících v podstatě beze změny. U deseti respondentů se po 12 měsících snížil počet hospitalizací. Tento výsledek není statisticky významný, ale přesto jej lze považovat za zajímavý.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	10	17,2
beze změny	0	43	74,1
zhoršení	-1	5	8,6

³¹ Na základě kvantitativních výsledků dochází prvotně spíše ke vnímanému zhoršení zdravotního stavu, což může být také ovlivněno tím, že po zabydlení klienti věnují více pozornosti svému fyzickému zdraví a začínají řešit své zdravotní problémy.

³² Může se týkat jak psychického, tak fyzického zdravotního stavu.

U výjezdů sanitek nastala po 24 měsících mírná změna, která je ale statisticky nevýznamná. U hospitalizací a návštěv pohotovosti nenastala po 24 měsících v zásadě žádná změna.

Po 12 měsících, oproti výchozímu stavu však přibylo dětí, které byly v péči specialisty o tři děti. Po 24 měsících se ukazuje, že přibyly opět dvě děti v péči specialisty. Je proto možné vyslovit domněnku, že je přibývání dětí v péči specialisty v sociálním bydlení dlouhodobým trendem.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	3	11,1
beze změny	0	23	85,2
zhoršení	-1	1	3,7

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	2	11,8
beze změny	0	14	82,4
zhoršení	-1	1	5,9

2.3.2 Změna ve fyzickém a duševním zdravotním stavu

Zjištění byla soustředěna rovněž na případnou změnu ve vnímaném fyzickém a psychickém zdraví klientů sociálního bydlení a dětí klientů, a to jak z kvantitativní (H8; H10; H14), tak kvalitativní perspektivy.

2.3.2.1 Fyzický zdravotní stav

H8: U uživatelů sociálního bydlení dojde ke zlepšení vnímaného fyzického i psychického zdravotního stavu.

Hypotéza se nepotvrdila u fyzického zdravotního stavu. Po 12 měsících došlo ke zhoršení subjektivně vnímaného zdravotního stavu a je to dokonce statisticky významné. Je otázka, zda při stabilizaci situace bydlení nedošlo nyní k většímu zaměření se na zdravotní problémy. Po dalších dvanácti měsících dochází naopak k mírnému zlepšení. Je to možná proto, že lidé začali v sociálním bydlení svůj zdravotní stav více řešit a z toho důvodu došlo k jeho zlepšení.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	3	10,7
beze změny	0	12	42,9
zhoršení	-1	13	46,4

p-hodnota se rovná 0,0244489

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	8	28,6
beze změny	0	14	50,0
zhoršení	-1	6	21,4

H10: Dojde ke snížení výskytu zdravotních potíží v oblasti dýchacího ústrojí u dětí.

Hypotéza se nepotvrdila. U jednoho dítěte se, bohužel, objevilo chronické onemocnění po 12 měsících.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
beze změny	0	26	96,3
zhoršení	-1	1	3,7

U fyzického zdraví komunikační partneři nevnímají významné změny a tvrdí, že jejich zdravotní stav byl dobrý. Např. jeden z nich, KP12 dodává: „Zdravotní stav jsem měla dobrý a pořád mám dobrý, beze změny.“ Někteří komunikační partneři spojují pozitivní změnu zdravotního stavu s bydlením v sociálním bytě. KP7: „Zlepšilo se to. Mám kam zajít na procházku, kde se projít a trošku to rozchodit, cítím se lépe.“ KP29: „Jako zážrakem se to zlepšilo, když jsem přišla do bytu, ale pořád mám nějaké potíže s dýcháním, co mi z minulosti zůstaly.“ KP31: „Ted' je to skvělé, nejsme vůbec nemocní skoro.“ Jiní komunikační partneři tvrdí, že jejich zdravotní stav je spojen s dlouhodobou diagnózou, nijak se tedy v průběhu času neliší (vliv bytové situace na změny ve zdravotním stavu nevnímají). KP7: „Měla jsem různé nemoci, pak mi vyměnili kyčel.“ KP18: „Byl jsem astmatik a jsem pořád astmatik.“

Komunikační partneři reflektují zdravotní stav svých dětí, přičemž tvrdí, že děti v předchozím bydlení trpěly častými nemocemi, záchvaty kašle, onemocněními dýchacích cest aj. KP14 zmiňuje astma své dcery a časté záchvaty kašle, které vznikaly ze zimy, plísni a špatného ovzduší: „Dcera trpěla záchvaty kašle, je astmatik, byla tam plíseň, zima, byla pořád nemocná, byl tam špatný vzduch, špatně se jí dýchalo.“ KP5 podobně hovoří o životě na ubytovně: „Na ubytovně byla plíseň, byla tam hrozná zima, dcera byla celou zimu nemocná, brala

antibiotika, trpěla na záněty průdušek.“ KP16 ve shodě uvádí časté sezónní nemoci svých dětí a také již zmíněné dýchací obtíže: „Děti byly pořád nemocné, i z toho topení byl kouř. Špatně se jim dýchalo.“ Tito komunikační partneři vnímají zlepšení zdravotního stavu u svých dětí, s příchodem do sociálního bydlení, které se projevuje např. vymizením astmatických záchvatů, absencí nebo mírnějším počtu nachlazení a nemocí. KP14: „Od té doby, co máme sociální byt, dcera neměla ani jeden astmatický záchvat.“ KP5: „Je to velký rozdíl, opravdu. Co jsme se sem nastěhovali, děti nebyly ani jednou nemocné. Už jen co jsme sem přišli, tak jsem zpozorovala, že se to zlepšilo.“ KP16: „Jsou mnohem méně nemocné, nemají kašel a rýmu.“

2.3.2.2 Psychický zdravotní stav

H8: U uživatelů sociálního bydlení dojde ke zlepšení vnímaného fyzického i psychického zdravotního stavu.

Hypotéza se potvrdila v případě psychického zdravotního stavu. Pokud napočítáme všechny pozitivní a negativní změny tak velice silně převažují ty pozitivní a to u 41 respondentů. Tato změna je statisticky významná. Zajímavé je že rozdíl mezi 12 a 24. měsícem je lepší než mezi situací po nastěhování a po 12 měsících. Psychika se tedy lepší v sociálním bydlení nejspíše vlivem času postupně. Tato změna je opět statisticky významná.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	41	70,7
beze změny	0	6	10,3
zhoršení	-1	11	19,0

p-hodnota se rovná $5,7809946 \times 10^{-5}$

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	17	60,7
beze změny	0	8	28,6
zhoršení	-1	3	10,7

p-hodnota se rovná 0,0036504

H14: Dojde k snížení problémů s chováním u dětí.

Byl počítán příbytek negativních a pozitivních změn.³³ **Hypotéza se nepotvrdila**, ale po 12 měsících u šestnácti dětí převažovaly pozitivní změny oproti osmi dětem kde převažovaly negativní změny. Rozdíly mezi 12. a 24. měsícem jsou už stabilizované.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	16	59,3
beze změny	0	3	11,1
zhoršení	-1	8	29,6

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	6	35,3
beze změny	0	6	35,3
zhoršení	-1	5	29,4

Komunikační partneři shodně s výsledky kvantitativního šetření zmiňují **změny v oblasti psychiky**. V oblasti psychické pohody v místě předchozího bydliště, komunikační partneři hovoří o ruchu, nedostatku zázemí, soukromí a duševního klidu, které pociťovali. KP5 hovoří o bydlení na ubytovně: „*Byl tam takový ruch, člověk neměl svůj klid, pořád na ňho klepali a tak. Takže furt něco, hluk, policajti tam jezdili. Hádky.*“ KP7 hovoří o nervozitě, pocitech rozčilení a neklidu: „*Neměla jsem se dobře. Byla jsem, víte, taková roztěkaná pořád, nervózní, často i rozčilená.*“ KP8 zmiňuje, že často pociťoval stres z důvodu obav z napadení: „*Byl jsem vystresovaný, aby po vás někde neskočili, utíkal jsem i častokrát před někým.*“ KP22 zmiňuje nedostatek vlastního zázemí jako důvod psychické nepohody: „*Tam jsem se necítila moc, no, kvůli toho, že to prostě nebyla moje rodina, bylo to takové nepřijemné.*“

Po dvou letech trvání zabydlení v rámci projektu sociálního bydlení, komunikační partneři poukazují na to, že v průběhu bydlení v sociálním bydlení došlo ke **stabilizaci jejich psychického zdraví, zmiňují větší duševní pohodu a klid**, která úzce souvisí s pociťovanou jistotou v sociálním bydlení. KP4: „*Nebylo to nejlepší, protože jsem neměla tu jistotu, takovou, jako mám teď.*“ KP4: „*Mám se teď lépe, že mám tady takovou tu jistotu.*“ Větší pocit duševního klidu je komunikačními partnery spojován také se získáním vlastního soukromí a zázemí. KP12: „*Zlepšilo se to. Předtím jsem bydlela u tchýně. Pak jsem dostala ten krizový byt, byla jsem ráda, bylo to lepší,*

³³ Pozitivní změna: Negativní výrok se stal méně pravdou nebo pozitivní výrok se stal více pravdou (posunutí na škále).
Negativní změna: Pozitivní výrok se stal méně pravdou nebo negativní výrok se stal více pravdou.

že mám to svoje, soukromí a tak, zlepšila se mi i psychika.“ KP7: „Jsem vyrovnaná, mám takový hezký klid v duši.“ KP22: „Teď je to v klidu, v pohodě se cítím úplně.“

Rodiče také hovoří o **psychické pohodě dětí**, kde pozorují významné rozdíly v souvislosti s bydlením v sociálním bytě. Vnímají, že v předchozím bydlení, byla psychická pohoda dětí horší, což přisuzují častému stěhování, absenci zázemí, nechuti „být v azyláku“. KP12 hovoří o absenci zázemí a jeho opětovném zisku: „Zdravotní stav byl dobrý. Ale spíše ta psychika. Ta psychika jde vidět, myslím si, že je mnohem spokojenější s pokojíčkem, jde to vidět, má tady větší zázemí.“ KP11 hovoří o častém stěhování jako příčině úbytku duševní pohody: „Pořád to stěhování, Jednou tam, za pár měsíců tam, pak zase. Teď je lepší spíše ta psychika, jsou více komunikativní, má kamarády...“ KP21 také vnímá velký rozdíl, který přišel společně se sociálním bydlením, který spojuje se zázemím pro syna, kdy vnímá, že je klidnější a šťastnější: „Co se týče zdraví, tak na tom byl syn dobře. Ale ta psychika dobrá nebyla. I on pořád říkal, jak tam už nechce být, jak chce odtamtud pryč a plakal často. Vím, že se mu tam nelíbilo. Tady se to úplně otočilo. Je klidnější, vidím to na něm, je šťastný, že jsme konečně sami. I mi to říká kolikrát, mami, nejdříve musíme zaplatit nájem, ať už se do toho azyláku nemusíme vrátit, já už tam nechci. I vidím, jak si více váží věcí, tam byl vlastně bez hraček... na všechno dává pozor, nic neničí, ale opečovává.“

2.4 Oblast vnímané kontroly nad vlastními životy

Kvantitativně bylo rovněž zjišťováno **zvýšení vnímané kontroly nad vlastními životy** (H9). Výsledky přináší statisticky významnou pozitivní změnu po 24 měsících od nastěhování. Kvalitativní data ukazují, že klienti pociťují v sociálním bydlení vyšší míru autonomie a kontroly nad svým životem, oproti předchozí životní situaci.

H9: U uživatelů sociálního bydlení dojde k zvýšení vnímané kontroly nad vlastními životy.

Výsledky jednotlivých otázek byly agregovány do celkových výsledků. Po 12 měsících je počet zlepšení a zhoršení vnímané kontroly nad vlastními životy velmi podobný.

Hypotéza se potvrdila po 24 měsících. Celkově opět dochází ke zlepšení, tj. zvýšení vnímané kontroly nad vlastními životy spíše v druhém roce pobytu v sociálním bydlení. Výsledek je statisticky významný. To, že změna potřebuje více času lze považovat za významný výsledek.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	23	39,7
beze změny	0	16	27,6
zhoršení	-1	19	32,8

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	17	60,7
beze změny	0	9	32,1
zhoršení	-1	2	7,1

p-hodnota se rovná 0,001319

Klienti sociálního bydlení vnímají, že **sociální bydlení jim přineslo autonomii, možnost „být svým pánem“**, kterou v předchozích formách bydlení postrádali. KP2: „*V sociálním bydlení je to určitě lepší. Jsem tu svým pánem. Já sice nepiji a nikdy jsem nepil, ale i tak cítím, že je to moje a že si můžu dělat co chci.*“ Podobně i KP14 dodává: „*Tady mám klid, mám to svoje, jsem svým pánem tady, jedu si to svoje prostě, jsem spokojená.*“ Také KP1 porovnává sociální bydlení s azylovým domem, ve kterém musel dodržovat jasně stanovená pravidla a sociální bydlení mu přineslo větší pocit autonomie: „*Tam si stěžovali, že jsem jednou nepovytíral... taky mě budili, třeba, že chrápu... teď bydlím sám, mám svůj klid, uklízím, když chci, nikdo mě v noci nebudí.*“

KP26 také hovoří o větším **převzetí kontroly nad svým životem, soustředění se na své zdraví s ohledem na zotavení**: „*Tady už je to lepší... už jsem taková klidnější... vím, že se musím zklidnit, myslet na sebe, to jsem předtím moc nevnímala, že bych se rozdala a na sebe zapomínala, ale měla jsem mrtvičku, malou, ale od té doby se věnuji a dívám na různé pořady, které jsou o nějakém tom zklidnění, zastavení se, meditaci, tak tomu se teď věnuji abych i lépe spala.*“ Klienti v sociálním bydlení také oceňují možnost si byt vybavit dle svých přání a představ. KP5: „*Jsem spokojená, tady, co koupím, to mám, to je naše a už to naše zůstane.*“ KP6: „*Ten byt jsem hrozně chtěla, mám ho, je tady větší soukromí, je to naše prostě, může to tu vypadat, jak chceme, můžeme si to tu zařídit.*“

2.5 Oblast životní spokojenosti

Další sledovanou oblastí byla rovněž oblast životní spokojenosti, a to jak u dospělých klientů sociálního bydlení, tak u dětí. Kvantitativně (v rámci H11) se (u dospělých) **významnější změna** opět projevuje **až po 2 letech od zabydlení**. V kvalitativních datech se rovněž obdobně u klientů, zabydlených po dobu 2 let, objevuje vnímané zvýšení životní spokojenosti. V kvantitativních datech se změna u životní spokojenosti u dětí neprojevila (H12). Je však nutné dodat, že změna nemohla být měřena v období 12–24 měsíců, z důvodu nízkého počtu respondentů. Pozitivní změnu v oblasti životní spokojenosti u dětí je však možné pozorovat u výsledků kvalitativních dat.

H11: U uživatelů sociálního bydlení dojde ke zvýšení subjektivně vnímané životní spokojenosti.

Hypotéza se nepotvrdila. Posuny ve vnímané životní spokojenosti jsou zanedbatelné. Po 12 měsících dochází k mírnému zlepšení v porovnání devět ku sedmi. Stabilizace v oblasti vnímané životní spokojenosti se objevuje po 24 měsících.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	9	32,1
beze změny	0	12	42,9
zhoršení	-1	7	25,0

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	5	17,9
beze změny	0	17	60,7
zhoršení	-1	6	21,4

H12: Dojde ke zvýšení subjektivně vnímané životní spokojenosti u dětí.

Hypotéza se nepotvrdila. Ke změnám dochází ale stejně v obou směrech. Pozitivním i negativním. Nelze tedy uvést, že by celkově došlo u respondentů v této oblasti k nějakým změnám (Vyhodnocení po 24 měsících nelze provést z důvodu nízkého N).

Nyní vyhodnotíme jednotlivé otázky z dotazníku.

Má hodně starostí, často vypadá ustaraně.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	2	7,4
beze změny	0	22	81,5
zhoršení	-1	3	11,1

Je často nešťastný/á, skleslý/á nebo smutný/á.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	7	25,9
beze změny	0	14	51,9
zhoršení	-1	6	22,2

Komunikační partneři hovoří o **větší životní spokojenosti**, kterou převážně dávají do souvislosti se získáním sociálního bydlení a s aspekty životní situace, které se jim skrze získání bydlení pozitivně mění. KP16: „*Vůbec jsem nebyla spokojená... teď jsem spokojenější, díky tomu bydlení.*“ KP5 například hovoří o spokojenosti, která souvisí s vnímanými přínosy sociálního bytu, jako je soukromí, zázemí i možnost si byt vybavit dle svých potřeb: „*Jsem spokojená, tady, co koupím, to mám, to je naše a už to naše zůstane. Ten byt jsem hrozně chtěla, mám ho, je tady větší soukromí a tak, je to naše prostě... můžeme si to tu zařídit.*“ Klienti sociálního bydlení spokojenost mj. spojují s se získkem nejen bydlení, ale i „domova“. KP5: „*Chtěla jsem hrozně bydlet v bytě... nemohla jste si to tam prostě udělat pěkně, tak po vašem, útulné. Nebyla jsem spokojená, měla jsem střechu nad hlavou, ale nebylo to ono, chtěla jsem ten byt prostě.*“ KP22 hovoří o sociálním bydlení jako o bydlení, které poskytuje dostatek zázemí: „*Tak na půl asi jsem byla spokojená, hlavně to bydlení vlastní bylo potřeba... Tady jsem spokojená, tu práci ještě najít, ale jinak jo, dobrý je to.*“ KP25 spojuje spokojenost se získkem stabilního, jistého bydlení: „*Nebyla jsem spokojená kvůli tomu nejistému bydlení... teď, až na tu lokalitu, jsem spokojená.*“ KP7: „*Nebyla jsem vůbec spokojená, víte, nebylo to ono, pořád jsem čekala, až odtamtud (z ubytovny, pozn. autorky) vypadnu.*“ KP28 spojuje životní spokojenost také s jistotou a stabilitou v bydlení, což porovnává s předchozím nejistým bydlením: „*Nebylo to předtím moc dobré, pořád stěhování, pořád něco, neklidná jsem byla... jinak teď jsme spokojení. Jsme klidnější.*“ Obdobně také u dětí je spokojenost dáвана do souvislosti s kvalitami, které sociální bydlení přináší, jako je například prostor a zázemí pro děti, soukromí aj. KP12: „*Myslím si, že je mnohem spokojenější s pokojíčkem, jde to vidět, má tady větší zázemí.*“ KP21: „*...vidím to na něm (synovi, pozn. autorky), je šťastný, že jsme konečně sami.*“ KP23: „*Teď je to super, vidím na nich, že jsou spokojenější.*“

2.6 Oblast rodiny a vztahových sítí

Předpokladem pro sledovanou oblast, týkající se rodinných vztahů i kvality dalších vztahových sítí, bylo, že v průběhu bydlení v rámci sociálního bydlení, dojde ke zlepšení vztahů a podpůrných sítí klientů (H13), rovněž i ke snížení počtu dětí, žijících mimo domácnost (H15). Zlepšení jsou potvrzena jak kvantitativními daty, tak rovněž zaznívají i z kvalitativního výzkumného šetření, v rámci kterého komunikační partneři hovoří o **návratu dětí do péče rodičů, i o častějším setkávání s rodinou, zlepšení vztahů** (i díky zázemí, které sociální bydlení poskytuje) aj. Změna v rodinných a podpůrných vazbách byla sledována také u dětí (H13). Na základě výsledků z kvantitativního šetření je možné pozorovat, že se podpůrné vazby u dětí postupem času lepší, jedná se o dlouhodobý trend. Zlepšení potvrzují také kvalitativní data.

H13: Dojde ke zlepšení podpůrné sociální sítě u uživatelů sociálního bydlení.

Hypotéza se potvrdila po 12 měsících. Došlo ke statisticky významnému pozitivnímu posunu v oblasti zlepšení podpůrné sociální sítě u uživatelů sociálního bydlení po 12 měsících pobytu v sociálním bydlení. Mezi 24. a 12. měsícem už k žádným významným změnám nedochází. Situace u rodin je tedy v této oblasti stabilizována.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	24	41,4
beze změny	0	23	39,7
zhoršení	-1	11	19,0

p-hodnota se rovná 0,0425225

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	5	17,9
beze změny	0	19	67,9
zhoršení	-1	4	14,3

V oblasti podpůrné sociální sítě u dětí dojde k mírnému zlepšení po 12 měsících pobytu v sociálním bydlení. Po 24 měsících pobytu v sociálním bydlení dojde opět k posunu v oblasti zlepšení podpůrné sociální sítě. Je tedy možné, že se podpůrná sociální síť u dětí zlepšuje postupně a zlepšení u dětí je trendem v oblasti sociálního bydlení.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	8	29,6
beze změny	0	14	51,9
zhoršení	-1	5	18,5

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	5	29,4
beze změny	0	10	58,8
zhoršení	-1	2	11,8

H15: Dojde ke snížení počtu dětí žijících mimo domácnost.

Hypotéza se potvrdila. U tří respondentů ubylo dětí žijících mimo domácnost. Po dalších 12 měsících ubylo dětí žijících mimo domácnost u dalších dvou respondentů. Je tedy možné predikovat, že je klesající počet dětí žijících mimo rodinu trendem u rodin žijících v sociálním bydlení.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	3	5,2
beze změny	0	54	93,1
zhoršení	-1	1	1,7

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	2	7,1
beze změny	0	26	92,9

Klienti před nastěhováním do sociálního bydlení zmiňují problematické rodinné vztahy a vazby, či jejich absenci nebo redukci z důvodu pravidel předchozích typů ubytování. KP20 hovoří o konfliktech s dcerou, u které bydlela a o napjatých vztazích mezi nimi ve společném bydlení: „*Nebylo to nic moc, teď je to určitě lepší. Jak jsem bydlela u dcery, tak ona mě taky napomínala pořádkem, a hučela do mě, tak pod tlakem, no. Taky to soukromí tam nebylo, už toho bylo moc.*“ KP4 hovoří o limitech pro setkávání se s rodinou na ubytovně, kde přebývala: „*Děti ke mně chodily jen na návštěvu. Vždycky, když přišly, tak ještě navíc musely platit poplatek za návštěvu, nějakých 30 korun. Moje děti? Když chtěly zůstat na víkend, tak to stálo snad stovku na noc.*“

Po nastěhování klientů a jejich setrvání v sociálních bytech lze spatřovat **zlepšení v oblasti rodinných vazeb**. KP4 také podotýká, že s bydlením je spojena také změna rodinné situace a navrácení dětí zpět do její péče: „*Jsem spokojenější, mám u sebe svoje děti. Ty jsem získala zpět díky tomu, že mám ten byt. Předtím ke mně*

chodily jen na návštěvu. Nebyť bydlení, tak je u sebe nemám.“ KP20 zmiňuje soukromí a možnost návštěv: „Teď je to lepší, mám své soukromí, svoje klidné místo, vnoučata přijdou na návštěvu...“ KP22 také hovoří o možnostech návštěv a podotýká, že: „...je více klidu na nějaké návštěvy a tak.“

Komunikační partneři hovoří také o **zlepšení podpůrných vazeb u dětí**: KP21: „Tady to vidím, že je to lepší... měl předtím jiný vztah k dětem, on se neuměl chovat k ostatním dětem. A já se ani nedivím, protože tam to nezažil, tam byly i děcka nevychované, teď se začíná chovat hezky, jde vidět, že si jich váží a daří se mu.“ KP11: „Ve škole se s dětmi už teď baví, je spokojený.“ KP16: „To se jim moc nedařilo. Neměli svůj vlastní pokoj... pořád se spolu hádali... teď je to úplně něco jiného. Jsou si takoví jistější.“

2.7 Oblast finanční situace a vnímání možností uplatnění na pracovním trhu

Zhodnocení finanční situace domácností v sociálním bydlení bylo další oblastí, která byla kvantitativně sledována a rovněž vyvstala i z kvalitativních dat. Kvantitativní výsledky (H18) ukazují pozitivní zjištění, že došlo ke zvýšení příjmů domácností po 12 měsících od zabydlení. Pozitivní změna se rovněž týkala toho, že se po 12 měsících v sociálním bydlení **snižuje počet dnů, kdy jsou respondenti zcela bez finančních prostředků**.

Z kvalitativních dat je patrné, že o finanční situaci komunikační partneři převážně hovoří jako o situaci beze změny. Finanční situace je komunikačními partnery vnímána jako problémová především kvůli hrazení dalších nezbytných potřeb např. léků, či potřeb pro děti do školy/školky aj. (výrazně zaznívá zejména od samoživitelů).

Co se týče oblasti práce a pracovních příležitostí, na základě výsledků kvantitativního šetření vyplývá, že po 12 měsících pobytu v sociálním bydlení nedošlo k žádným statisticky významným změnám v oblasti výkonu placené práce. Podobně také na základě výsledků kvalitativního šetření můžeme tvrdit, že **klienti hovoří o bariérách na trhu práce**.

Mezi vnímané bariéry pro sehnání zaměstnání komunikační partneři radí například péči o děti (nejčastěji jde o samoživitele); špatný zdravotní stav či pandemickou situaci. Komunikační partneři však také vnímají na sobě „chuť pracovat“ a motivaci zapojit se do pracovního procesu.

H18: Dojde ke zlepšení finanční situace domácnosti.

Hypotéza se potvrdila v případě zvýšení příjmů po 12 měsících a v případě snížení počtu dní bez peněz po 12 měsících.

Vyhodnocení jednotlivých otázek v dotazníku

Jaké byly měsíční příjmy Vaší domácnosti? Příjmy se po 12 měsících zvýšily u 38 respondentů. Tento výsledek je statisticky významný. V průměru se příjmy zvýšily o 3 302 Kč.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	38	65,5
beze změny	0	2	3,4
zhoršení	-1	18	31,0

p-hodnota se rovná 0,0111176

Po 24 měsících již nedošlo ke statisticky významnému zvýšení nebo snížení příjmů, protože byly počty osob, u nichž došlo ke snížení a ke zvýšení příjmů podobné. Lze ale uvést, že v průměru se příjmy zvýšily o 1 882 Kč.

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	15	53,6
zhoršení	-1	13	46,4

Kolik Kč měsíčně jste vydával/a poslední měsíc před nastěhováním na bydlení? U více lidí se výdaje po 12 měsících zvyšovaly (u 28 respondentů). V průměru se výdaje ale zvýšily jen o 454 Kč. U zvýšení je ale nezbytné brát v potaz, z jakého bydlení respondenti do sociálního bydlení přišli, tedy, jakou výši nájmu zde platili.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	22	37,9
beze změny	0	8	13,8
zhoršení	-1	28	48,3

Mezi 12. a 24. měsícem se dokonce výdaje zvýšily u signifikantní části respondentů (u 20 respondentů). Výdaje se v průměru zvýšily o 575 Kč.

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	6	21,4
beze změny	0	2	7,1
zhoršení	-1	20	71,4

p-hodnota se rovná 0,0107874

Kolik dní za poslední měsíc před nastěhováním jste byl/a úplně bez peněz? Počet dní bez peněz se po 12 měsících výrazně snížil. 27 respondentů deklaruje nižší počet dní bez peněz po 12. měsících. V průměru se počet dní snížil o 8.7 dne.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	27	46,6
beze změny	0	27	46,6
zhoršení	-1	4	6,9

Po 24 měsících došlo k mírnému zhoršení v oblasti počtu dní bez peněz, tento výsledek ale není statisticky významný. V průměru se počet dní zvýšil o 1,13.

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	1	3,6
beze změny	0	24	85,7
zhoršení	-1	3	10,7

Půjčujete si krátkodobě, abyste vyšla/vyšel s penězi do výplaty či do výplaty sociálních dávek? 21 respondentů si půjčuje po 12 měsících méně často, což je jistě zajímavý výsledek. Není ale signifikantní, protože 12 respondentů uvedlo, že si zase půjčuje více.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	21	36,2
beze změny	0	25	43,1
zhoršení	-1	12	20,7

p-hodnota se rovná 0,0107874

Mezi 12 a 24 měsícem nedošlo k žádným významným změnám v oblasti krátkodobých půjček.

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	7	25,0
beze změny	0	17	60,7
zhoršení	-1	4	14,3

Vykonával/a hlavní živitel/ka během posledních 30 dnů nějakou placenou práci? Po 12 měsících pobytu v sociálním bydlení nedošlo k žádným statisticky významným změnám v oblasti výkonu placené práce.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	5	8,6
beze změny	0	47	81,0
zhoršení	-1	6	10,3

Mezi 12. a 24. měsícem je nesignifikantní mírné zlepšení.

Po 24 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	4	14,3
beze změny	0	23	82,1
zhoršení	-1	1	3,6

S ohledem na finanční situaci klientů, je v rámci kvalitativní analýzy dat možné tvrdit, že změny nejsou natolik výrazné, jako u kvantitativních zjištění. Ze strany některých klientů však zaznává vysoká finanční náročnost bydlení v předchozím bydlení, především u soukromých majitelů bytových jednotek. KP20: „Bydlela jsem u soukromníka v bytě, pak u dcery. U soukromníka to bylo strašně drahé, hodně jsem platila...“ Ve shodě také KP7 dodává: „Tam zbytečně pořád zdražovali, ani nevím, za co.“ KP2 hovoří i o ubytovnách jako o byznysu: „Je to také obchod – ubytovna je byznys.“ O finanční situaci v sociálním bydlení, komunikační partneri převážně hovoří však jako o situaci beze změny. KP4: „Asi stejné, jako teď. Moc financí jsem neměla.“ KP20: „Teď práci nemám, ušetřit se z toho nedá, ale vyjdu. Jsem na ÚP.“ KP18: „Občas pochybí... platím léky pro sebe a pro manželku, jsou drahé. Hlavně jídlo, ať mám, to vždy koupím první, to je nejdůležitější.“ Některé komunikační partnerky, které jsou samoživitelkami, zmiňují výraznou finanční zátěž spojenou s výdaji na děti školou povinné (učebnice a další školní potřeby, ošacení, aktivity ve škole). KP4: „Ty finance mi někdy chybí, hlavně pro děti do školy.“ KP5: „Jsem na mateřské. Akorát, jak děti chodí do školy, tak to jsou děsné výdaje. To pořád nějaké pastelky, tužky, pastelky třeba stojí 200 korun. Pak taky na každý předmět musí mít zvláštní složku, teď se to pořád trhá, pořád kupuju nové, teď nějaké akce ze školy, to stojí strašně moc peněz.“ KP22: „Teď je to asi stejné, z dávek toho moc nenašetřím, holky furt i potřebujou něco do školy, v srpnu, jak budou končit prázdniny, tak budu hledat práci.“

Ve vztahu k finančním výdajům v souvislosti s bydlením, komunikační partneri zmiňují rovněž situaci zabydlení, kterou někteří z nich hodnotí negativně, jako finančně „obtížnou“ a to ve vztahu k absentujícímu vybavení domácnosti. Například KP4 hovoří: „Akorát to zabydlení, to hodnotím jako problém, bylo to obtížné. Neměla jsem skoro nic, bydlela jsem na ubytovně, takže jsem neměla skoro žádné své věci.“ KP12 hovoří dokonce o půjčce na vybavení bytu po zabydlení v sociálním bydlení, z důvodu které se klientka zadlužila: „No, tady to je horší s financemi. Když jsem sem přišla, neměla jsem nábytek. V krizovém bytu bylo veškeré vybavení. Neměla jsem nábytek, takže jsem si vzala půjčku, což nebyl šťastný tah.“

S ohledem na (ze strany komunikačních partnerů) vnímané možnosti práce, je možné za významný výsledek považovat tvrzení některých klientů, kteří hovoří o své aktivitě v oblasti hledání zaměstnání a o chuti pracovat. KP20: „Teď bych chtěla zase pracovat, jsem na úřadě práce, sociální pracovnice mi pomáhala a dávala mi nějaké nabídky... za chvíli už budu v důchodu, ale do té doby bych si chtěla něco najít.“ KP12 hovoří o své brigádě při mateřské dovolené a podotýká, že: „Jsem na mateřské. Přítel má práci. Já mám brigádu, kterou jsem si našla teď sama...“

Je možné tvrdit, že oblast vnímaných pracovních příležitostí byla silně rovněž ovlivněna pandemickou situací. Někteří klienti setrvávají na ÚP, přičemž jejich situace s hledáním nového zaměstnání (i možnosti zaměstnání) se odvíjí od péče o děti, která byla během pandemické situace o to složitější. KP4: „Byla jsem na mateřské, práci nemám. Hledám, ano, ale zatím nic nemám, píšu na různé inzeráty. Zase nemohu brát všechno kvůli dětem, musím tady pro ně být a starat se o ně.“ KP22: „Teď jsem na ÚP... Hledám si práci... jak holky půjdou pak do školy v září zase. Teď se to moc nedalo s tím virem, že.“ O pandemii jako překážce v hledání zaměstnání hovoří také KP20: „Teď se i špatně hledala práce, teď se nedalo, že, kvůli tomu krizovému stavu.“

Na základě výroků komunikačních partnerů je možno dále konstatovat, že špatný zdravotní stav je pro ně jednou z příčin obtíží při shánění zaměstnání. KP7: „Ani jsem nehledala. Měla jsem zdravotní problémy. Chtěla jsem i něco ve stáří si přivydělat, ale s tím zdravím to nešlo dohromady.“ KP19: „Teď jsem na dávkách, ale hledám si práci. Potřebuju, ať mi lékař potvrdí můj zdravotní stav a napíše, co můžu, nemůžu. Pak teda hledám něco jako uklízeče, nebo u technických služeb, tam jsem předtím dělal, tak to umím.“ KP18: „Mám taky zdravotní obtíže, s plícemi, jsem astmatik, takže moc příležitostí nevidím.“ KP15: „Pořád stejné, no. Mám problémy s páteří, taky mi operovali karpály, nemohu zvedat těžké věci, to je taky pracovní komplikace, nemohu třeba někde ani uklízet, že.“

2.8 Oblast využívání sociálních služeb klienty sociálního bydlení

Kvantitativním šetřením (v rámci H16) byla zjišťována změna v míře využívání sociálních služeb v průběhu dvou let v rámci zabydlení v sociálním bytě. Kvalitativně byla oblast, věnovaná využití sociálních služeb ze strany klientů, zaměřena spíše na typy a podobu využívaných služeb klienty sociálního bydlení, a to jak před zabydlením, tak v průběhu bydlení v sociálním bydlení.

H16: Dojde ke snížení využívání sociálních služeb u uživatelů sociálního bydlení.

Po 12 měsících se hypotéza nepotvrdila. Pokud nasčítáme změny v používání sociálních služeb pak, 26 uživatelů používá méně a 23 používá více. Čili sociální bydlení nemá vliv v rámci prvních 12 měsíců na využívání sociálních služeb. **Hypotéza se potvrdila po 24 měsících.** Pakliže porovnáme odpovědi po 12 měsících s odpověďmi po 24 měsících, jedná se o signifikantní změnu. Čili k poklesu využívání sociálních služeb dochází až mezi 12. a 24. měsícem.

Po 12 měsících:

	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	26	44,8
beze změny	0	9	15,5
zhoršení	-1	23	39,7

Po 24 měsících:

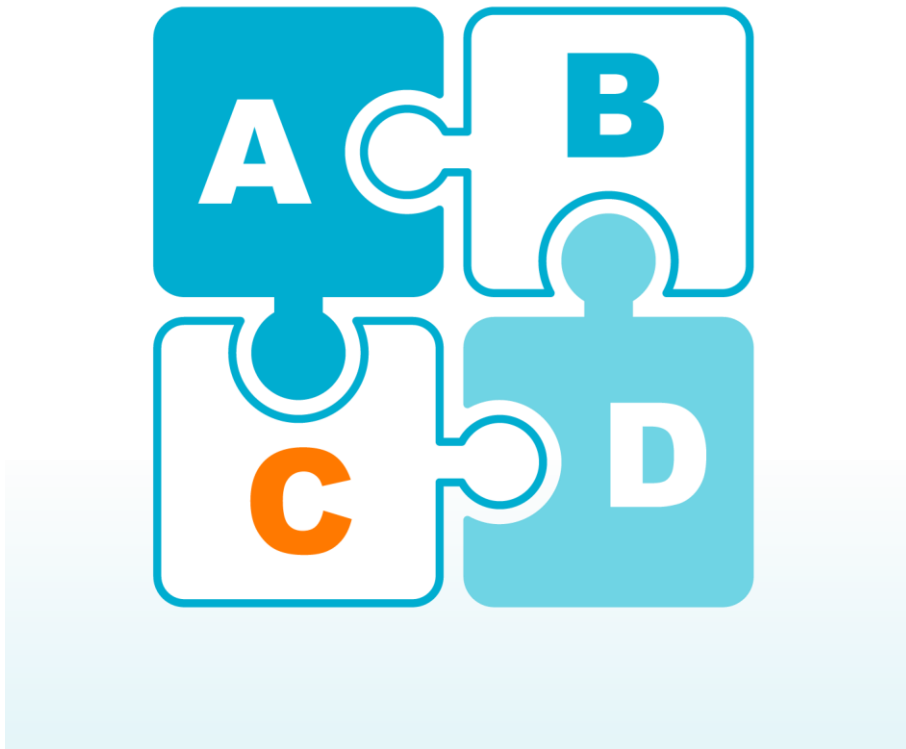
	hypotéza	N	procenta
zlepšení	1	17	60,7
beze změny	0	9	32,1
zhoršení	-1	2	7,1

p-hodnota se rovná 0,001319

Někteří komunikační partneři spolupracovali se sociálními pracovníky i před zahájením spolupráce se sociálními pracovníci projektu, a to v různých oblastech. Zmiňují, že řešili administrativní záležitosti, vyřizování nových dokladů. KP1 hovoří o povinně nařízeném kontaktu se sociální pracovnící azylového domu: „*Spolupracoval jsem na azyláku se sociální pracovnící, to se aji musí, že... pomohly mi vyřídit nové doklady. Když mě totiž vyhodili z bytu, sebrali mi všechny věci a vyhodili je. Byly tam i doklady. Nemohl jsem si vyřídit ani žádnou pomoc, ani dávky.*“ Klienti také zmiňují řešení insolvenčí. KP1: „*Ještě jsme řešili oddlužení.*“ Pomoc se týkala oblasti bydlení i oblasti hledání zaměstnání KP3: „*Pomáhala mi hodně s hledáním práce.*“ popřípadě doučování dětí KP3: „*... pomohli mi taky s doučováním dětí, jakože ony samy chodily a doučovaly děcka, když šli do školy a bylo to pro ně už těžké učivo.*“ Někteří komunikační partneři uvádějí, že se sociálními pracovníky před zabydlením v rámci projektu nespolečně spolupracovali vůbec. KP2: „*Služby jsem nevyužíval, měl jsem práci. Poté nastaly zdravotní potíže, nemohl jsem sehnat práci, měl jsem potíže s koleny a šel jsem na operaci srdce. Poté jsem si sám vyřídil důchod.*“ KP4: „*Se sociálními pracovníky jsem nespolečně spolupracovala, žádné služby jsem nevyužívala.*“

Kontakt se sociálními pracovníky projektu sociálního bydlení probíhá zpravidla 1x měsíčně. Výjimkou je situace při zabydlení, kdy je kontakt intenzivnější, poté je podpora snížena či se řídí aktuální životní situací a potřebami klientů.³⁴ Komunikační partneři se vyjadřovali také k formě podpory, poskytované sociálními pracovníky. Mezi záležitostmi, které se sociálními pracovníky řeší, klienti uváděli pomoc s administrativou. KP1: „*Pomáhá mi vyřídit nějaké formuláře a takové věci.*“ KP3: „*Taky s dávkama, příspěvek na bydlení... pomohla mi vyřídit ty formuláře.*“ Pomoc ze strany sociálních pracovníků přichází také v oblasti zajištění financí (buďto vyřízení dávek ze systému sociálního zabezpečení, v oblasti dluhového poradenství či pomoci s uplatněním na trhu práce KP16: „*Hlavně řešíme dluhy.*“ KP20: „*Taky mi pomáhá vyřídit exekuce, co platím za manžela.*“ KP3: „*Moc mi pomohla. Pomohla mi vlastně najít tu práci, co teď mám.*“ Komunikační partneři také zmiňují pomoc sociálních pracovníků s problémy a náležitostmi ohledně bydlení. KP3: „*Pomohla mi taky najít tady ten byt a vyřídit smlouvy a tak.*“ KP7: „*Je velmi vstřícná, pomáhá mi vyřídit různé smlouvy ohledně bytu. Teď třeba půjdeme řešit elektřinu.*“ Sociální pracovníci poskytovali klientům také pomoc s vybavením a zařízením bytu. KP2: „*Pomáhala mi také sehnat nábytek a vybavení do bytu.*“ KP4: „*Ještě jsem skrze mimořádnou okamžitou pomoc dostala postel, co jsme vyřídily, když jsem se tady nastěhovala.*“ Komunikační partneři zmiňují také doprovody sociálních pracovníků. KP7: „*... že pak můžeme i spolu zajít to vyřídit, že se mnou půjde jako doprovod.*“ KP18: „*...nějaké taky ty doprovody, abych se cítil jistěji, když necítím, jde se mnou sociální pracovníce. Pomůže mi.*“ Dle komunikačních partnerů jsou sociální pracovníci také podporou, jsou lidmi, na které se klienti mohou obrátit. KP2: „*Mám se na koho obrátit, je skvělá.*“ KP8: „*... teď jsem toho moc nepotřeboval, ale je fajn, že tu je, že kdyby něco, tak vím, že mi pomůže.*“ KP20: „*Sociální pracovníce je skvělá, teď už to končí, tak mi bude chybět, pomohla mi se vším a rozuměly jsme si.*“ Komunikační partneři uvádějí, že spolupracují i s několika návaznými organizacemi a institucemi. Mezi tyto organizace řadí úřad práce, OSPOD. KP4: „*Ještě také spolupracuji s OSPODem, ti ke mně docházejí, kvůli děti.*“ Dále klienti zmiňují například i potravinovou banku KP6: „*Co ještě využívám, je potravinová banka.*“ KP7: „*Jednou jsem využila tu potravinovou pomoc.*“ KP11: „*Taky jsme využívali potravinovou banku, nějaké i pleny pro dceru a tak.*“ Charitativní šatník zmiňuje KP19: „*Ohledně šatníku, šatník využívám.*“

³⁴ Reflexe tématu z pohledu sociálních pracovníků je uvedena v předchozím výstupu projektu – v Průběžné evaluační zprávě (SMO, 2021).

3 Stěžejní výstupy a oblasti doporučení

3.1 Systémová úroveň

Jako obecný problém je vnímán princip „zásluhovosti“ bydlení, který chápání nastavení sociálního bydlení ovlivňuje. V tomto kontextu je možné zmínit, že je pravděpodobně sociální bydlení vnímáno klíčovými aktéry, disponujícími bytovým fondem, spíše jako zásluhové, jako součást návazných kroků, rozdílně od realizátorů projektu, kteří sociální bydlení vnímají spíše jako výchozí bod spolupráce s cílovou skupinou projektu.

V systémové rovině **chybí mechanismy, které by zajišťovaly legislativní rámec sociálního bydlení;** zaručovaly stálý přísun bytů pro účely sociálního bydlení a financovaly zajištění bytového fondu a související měkké aktivity (ve významu sociální práce).

Apel realizátorů projektu a zástupců NNO na zavedení zákona, týkající se agendy sociálního bydlení a dostupného bydlení (za účelem plošného a trvalého řešení vzrůstající bytové nouze na území ČR; sjednocení terminologie v oblasti sociálního bydlení a způsobuje nejasnost a nejednotnost systému; zakotvení povinnosti směrem k obcím budovat sociální bydlení pro osoby v bytové nouzi; ustanovení kontrolních mechanismů zajišťujících, že počet bytů bude odpovídat stanovené potřebnosti na lokálním území.

Zajištění využitelných dotačních výzev a garančních titulů. Je podotýkáno, že finanční podpora, garanční fondy a využitelné dotační výzvy jsou vnímány jako stěžejní pro udržitelnost systému sociálního bydlení a v současné chvíli nejsou dostačující. Motivačním prvkem pro zapojení obcí, soukromých vlastníků i drobných vlastníků do sociálního bydlení by měla být především ekonomická podpora a možnost finančních kompenzací. Systém by měl fungovat se zapojením všech jeho článků či úrovní (spojení soukromého sektoru, neziskového sektoru a samospráv).

3.2 Úroveň projektu, jeho pravidel a fungování

Doporučení ze strany realizačního týmu pro další aktéry:

- Vyvarovat se nabízení obecních či soukromých bytů, které jsou jak ve špatném technickém stavu, tak ve vyloučené lokalitě (rovněž s ohledem na minimální změny v životních situacích klientů, ovlivněné žitím v sociálním bydlení v SVL, což dokládá i výzkumné šetření).
- Uzavírat smlouvy v sociálním bydlení s klienty na dobu min. 6 měsíců (vyšší míra jistoty v bydlení pro klienty; vyšší motivace o něj pečovat).
- Pro vyvázání sociálního bydlení z čistě projektového prostředí je třeba ustanovit odbor věnující se sociálnímu a krizovému bydlení na magistrátu města, spravující agendu sociálního bydlení a role v rámci pozice náměstka, propagujícího sociální bydlení ve smyslu agendy MMO.

Doporučení od klíčových aktérů pro realizační tým projektu:

- Zachovat spolupráci klientů se sociálním pracovníkem a chápat ji jako nedílnou součást participace klientů v projektu.
- Zavést vyšší vstupní investice ze strany magistrátu směrem k městským obvodům.
- Zavedení garančních fondů, využitelných při poškození bytového fondu a vzniku dluhu na nájemném.

Obecná doporučení (formulována jak aktéry, tak realizačním týmem projektu) a stěžejní výstupy:

- Věnovat se tématu „práce se sousedstvím“ a individuálnímu řešení zařazení klienta do lokality a sousedství (docílení destigmatizace; předcházení případným problémům a narušení sousedských vztahů v domě aj.).
- Udržovat rovinu podpory a předávání know-how a sdílení dobré praxe mezi zapojenými aktéry prostřednictvím konferencí a pracovních skupin.
- Projekt je vnímán prozatím jako nezbytný, jelikož se ukazuje, že stále chybí nastavený systém na úrovni jednotlivých obvodů, který by sanoval funkci a role členů projektového týmu, který je však žádoucí (vyvarovat se komplikacím, vyvstávajícím z faktu, že je sociální bydlení svázáno projektovým rámcem – např. předčasné ukončování procesu zabydlování domácností; omezený počet bytových jednotek; upřednostňování sledování indikátorů na úkor dlouhodobé perspektivy soc. bydlení).
- Zajistit dotační tituly za účelem zajištění bytového fondu pro sociální bydlení (viz výše).
- Stále existuje problém ve formě vnímaného nízkého počtu obecních bytů, který je jednou z překážek v udržitelnosti sociálního bydlení a rovněž ztěžuje nabízet byty, které jsou situovány mimo sociálně-vyloučené lokality (což je v rozporu s posláním konceptu sociálního bydlení).
- I přes již existující Koncept sociálního bydlení města Ostravy, je vnímána potřeba zavedení prozatím absentujícího strategického dokumentu pro místní specifika (Koncept bydlení města Ostravy), který by ukotvoval sociální bydlení pro potřeby města.

3.3 Nastavení systému sociálního bydlení ve spolupráci s neziskovými organizacemi perspektivou NNO

Realizace sociálního bydlení ve spolupráci s NNO by mělo stát na principu oddělení dvou základních složek, materiální/koordinační složky (realitní činnosti; zajištění bydlení; plateb; smluv s dodavateli energií aj.) a nemateriální složky (sociální práce). Koordinační činnost by měla být v ideálním případě zastoupena koordinátorem (např. v rámci magistrátu města). Cílem by mělo být vyvarovat se konfliktu rolí poskytovatelů sociální práce, tedy, oddělení agendy sociální práce od zajišťování materiálních/koordinačních úkonů.

Zákon, týkající se agendy sociálního bydlení, by měl (v souvislosti s výše uvedeným) vymezit roli sociální práce, specifikovat náplň rolí sociálních pracovníků.

3.4 Mapování změny v životní situaci klientů

Bydlení si v rámci projektu udrželo 89 % domácností.

Apelovat na situování bytového fondu do lokalit s občanskou vybaveností a dobrou infrastrukturou.

Doporučením je klást důraz na kvalitní, adekvátní technické zázemí sociálních bytů. Snížení výskytu problémů, spojených s nekvalitním bydlením, se oproti bydlení v rámci předchozí životní situace statisticky nepotvrdilo. Ve vztahu k výsledkům kvalitativního šetření je možné tvrdit, že klienti vnímají technický stav svých sociálních bytů rozporuplně. Část z nich vnímá technický stav bytu jako vyhovující, případné nutné opravy jako organizačně zajištěné a pružně řešené. Část klientů však hovoří o nekvalitně provedené rekonstrukci bytu, ze strany vlastníků, o nezanedbatelných technických problémech, které i přes apely nejsou efektivně řešeny.

U klientů sociálního bydlení i u dětí dochází k významné (kvantitativně i kvalitativně zaznívající) pozitivní změně v oblasti duševního zdraví.

V oblasti zlepšení fyzického zdraví u dětí i dospělých se kvantitativně významné změny neprokázaly. Výrazně však zlepšení vnímaného zdravotního stavu zaznívá z kvalitativních dat, a to i u dětí.

Kvantitativní i kvalitativní data ukazují, že klienti pociťují v sociálním bydlení vyšší míru autonomie a kontroly nad svým životem, oproti předchozí životní situaci.

Dochází ke zlepšení podpůrné sociální sítě u uživatelů sociálního bydlení i jejich dětí. Trendem u rodin, žijících v sociálním bydlení, je navíc i klesající počet dětí žijících mimo rodinu.

Finanční situace domácností v sociálním bydlení se v některých oblastech zlepšila. Došlo ke statisticky významnému vzrůstu příjmů domácností po 12 měsících od zabydlení (65,5 %). Po 12 měsících se výrazně se snížil počet dní, kdy respondenti byli zcela bez finančních prostředků. V průměru se počet dní bez peněz snížil o 8.7 dne.

Přílohy

Příloha č. 1: Evaluační otázky

1. Charakteristika lokálního systému sociálního bydlení statutárního města Ostravy

- EQ1: Jaká je charakteristika bytového fondu užívaného a nasmlouvaného k účelům sociálního bydlení?
- EQ2: Jaké jsou indikátory trendu počtu přidělených sociálních bytů?
- EQ3: Jaké jsou podmínky užívání bytového fondu?
- EQ4: Jaký je způsob výběru klientů sociálních bytů?
- EQ5: Jaká je charakteristika podpůrných nástrojů sociálního bydlení?
- EQ6: Jaká je specifikace podporovaných cílových skupin?

2. Zhodnocení přímé práce s klienty sociálního bydlení a krizového bydlení

- EQ7: Jaký typ podpory nejčastěji klienti sociálního a krizového bydlení využívali v rámci projektu a v návazných službách?
- EQ8: Jaký vliv má sociální práce na životní situaci klientů sociálního a krizového bydlení?
- EQ9: Jak se v čase vyvíjelo zaměření a intenzita sociální práce s klienty?

3. Změna v životní situaci klientů sociálního bydlení a krizového bydlení

- EQ10: Jak se proměňuje životní situace klientů sociálního a krizového bydlení během realizace programu a jaké konkrétní změny jsou zjištěny?
- EQ11: Jaké faktory nejčastěji vedou k předčasnému ukončení programu a k udržení si bydlení v rámci programu?

4. Udržitelnost systému sociálního bydlení a krizového bydlení

- EQ12: Jaké je nastavení a funkčnost procesů spolupráce klíčových aktérů sociálního bydlení?
- EQ13: Jaké překážky se z pohledu klíčových aktérů během realizace projektu objevují a jaká jsou jejich následná řešení?
- EQ14: Co klíčoví aktéři vnímají jako úspěch během realizace projektu?
- EQ15: Jak realizace programu ovlivnila bytovou a dotační politiku města (SMO a městských obvodů)?

Příloha č. 2: Hypotézy a jejich operacionalizace

Hypotézy a jejich operacionalizace (18):³⁵

H1: 80-95 % domácností v projektu si udrží bydlení.

Operacionalizace v rámci otázek dotazníku (sledované indikátory): D12³⁶: E.

H2: Dojde k subjektivně vnímanému zvýšení jistoty bydlení u uživatelů sociálního bydlení.

Operacionalizace v rámci dotazníku: DPN³⁷: 29; D12: 1.

H3: Dojde k subjektivně vnímanému zvýšení spokojenosti s bydlením u uživatelů sociálního bydlení.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN: 13, 33.

H4: Dojde k subjektivně vnímanému snížení výskytu problémů spojených s nekvalitním bydlením.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN: 12, 32.

H5: Dojde k subjektivně vnímanému zvýšení spokojenosti se sousedstvím.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN: 16, 17, 19, 20,34; D12: 7, 8, 10, 41.

H6: Dojde ke zkvalitnění spánku u dětí.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): děti: 27.

H7: Dojde k snížení počtu návštěv pohotovostí, hospitalizací a výjezdů sanitek.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN: 54 bez d); D12: 39 bez d); děti: 26.

H8: U uživatelů sociálního bydlení dojde ke zlepšení vnímaného fyzického i psychického zdravotního stavu.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN: 48, 55; D12: 32, 40; děti: 19, 25, 26.

H9: U uživatelů sociálního bydlení dojde k zvýšení vnímané kontroly nad vlastními životy.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN: 58; D12: 44.

H10: Dojde ke snížení výskytu zdravotních potíží v oblasti dýchacího ústrojí u dětí.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): děti: 21.

³⁵ Stanovení hypotéz bylo inspirováno: Glumbíková, K., Rusnok, P., Poláková, R., Mikulec, M., Wilamová, K. a Gojová, A. Výzkumná zpráva A: Vyhodnocení výsledků dosažených obcemi spolupracujícími s MPSV u podpořených klientů v rámci projektu. 2021.

³⁶ Dotazník po 12 měsících.

³⁷ Dotazník po nastěhování.

H11: U uživatelů sociálního bydlení dojde ke zvýšení subjektivně vnímané životní spokojenosti.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN: 56; D12: 42.

H12: Dojde ke zvýšení subjektivně vnímané životní spokojenosti u dětí.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): děti: 16 (podotázka h, l).

H13: Dojde ke zlepšení podpůrné sociální sítě u uživatelů sociálního bydlení.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN: 60; D12: 46; děti: 18.

H14: Dojde k snížení problémů s chováním u dětí.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): děti: 16 bez h), l).

H15: Dojde ke snížení počtu dětí žijících mimo domácnost.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN: O; D12: J.

H16: Dojde ke snížení využívání sociálních služeb u uživatelů sociálního bydlení.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN: 61; D12: 47.

H17: Dojde ke zvýšení zapojení se do sousedství.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN (před nastěhováním a po 12 měsících): 14, 15; D12: 5, 6.

H18: Dojde ke zlepšení finanční situace domácnosti.

Operacionalizace v rámci dotazníku (sledované indikátory): DPN: 21, 22, 23, 27, 40; D12: 20, 22, 27, 25, 15.

Příloha č. 3: Charakteristika výzkumného souboru

V následující tabulce vidíme dělení souboru respondentů dle pohlaví v rámci jednotlivých dotazníků (PN – Dotazník po nastěhování; P12 – Dotazník po 12 měsících, P24 – Dotazník po 24 měsících). V tabulkách jsou uvedeny vždy respondenti, u nichž bylo možné odpovědi v jednotlivých dotaznících spárovat.

	všichni respondenti PN	párovatelní PN s P12	párovatelní PN s P24
muž	20	14	8
žena	65	44	20
celkem	85	59	28

Pakliže se podíváme na výzkumný soubor blíže, můžeme jej charakterizovat pomocí věku. V tabulce je patrné, že minimální věk respondentů činil 18 let, naopak maximální věk 70 let. Průměrný věk respondentů se pohyboval mezi 37 a 38 lety.

	všichni respondenti PN	párovatelní PN s P12	párovatelní PN s P24
minimum	18,00000	18,00000	18,0
1. kvartil	25,00000	25,00000	25,5
medián	35,00000	35,00000	34,0
průměr	37,69048	37,31579	37,0
3. kvartil	49,00000	49,00000	48,5
maximum	70,00000	65,00000	61,0
bez odpovědi	1,00000	1,00000	1,0

Dále je možné uvést charakteristiku výběrového souboru pomocí dosaženého vzdělání, kdy vidíme, že u výzkumného souboru převládá vzdělání základní.

	všichni respondenti PN	párovatelní PN s P12	párovatelní PN s P24
základní	53	40	20
středoškolské s maturitou	6	4	4
středoškolské s výučním listem	25	13	4
vyšší odborná škola	0	0	0
vysokoškolské	1	1	0
celkem	85	58	28

Z hlediska rodinné situace, je možné uvést, že většina respondentů byla svobodná nebo případně rozvedená.

	všichni respondenti PN	párovatelní PN s P12	párovatelní PN s P24
svobodný/á	57	39	21
rozvedený/á	19	13	6
vdaný/á	7	5	1
celkem	83	57	28

Dále můžeme výzkumný soubor zařadit do kategorií prioritních cílových skupin určených MPSV.³⁸

Z dat je patrné, že ve skupině respondentů výrazně převládají lidé, kteří do sociálního bydlení přichází z ubytoven či pobytových sociálních služeb.

	všichni respondenti PN	párovatelní PN s P12	párovatelní PN s P24
1. skupina	3	2	0
2. skupina	1	1	1
4. skupina	2	1	0
5. skupina	2	1	0
6. skupina	36	25	11
7. skupina	1	1	1
8. skupina	1	0	0
9. skupina	22	15	10
10. skupina	14	10	4
celkem	82	56	27

³⁸ Zařazení do prioritní cílové skupiny (uved'te číslo cílové skupiny):

1. ohrožené rodiny s dětmi (rodiny akutně ohrožené odebráním dětí do ústavní péče, u nichž jsou jedním z důvodů pro odebrání nevhodné bytové podmínky),
2. rodiny, kterým poskytnutí bydlení umožní návrat dítěte z náhradní rodinné péče,
3. oběti domácího násilí,
4. lidé opouštějící instituce (zařízení pro výkon trestu odnětí svobody, domovy pro osoby se zdravotním postižením, psychiatrické nemocnice, oddělení sociálních lůžek v běžných nemocnicích).
5. lidé opouštějící náhradní rodinnou péči (dětské domovy, výchovné ústavy, diagnostické ústavy, pěstounskou péči),
6. lidé přežívající venku, v ubytovnách a v sociálních službách (zejména v pobytových sociálních službách se stanovenou maximální délkou pobytu), osoby žijící ve vážně zdravotně závadném obydlí,
7. lidé nebo domácnosti s osobami se zdravotním postižením, včetně lidí s duševními onemocněními a se stanoveným vyšším stupněm závislosti (II. – IV. stupeň závislosti),
8. ekonomicky neaktivní senioři bez majetku, který může být využit při řešení bydlení,
9. samoživitelky a samoživitelé,
10. lidé čelící diskriminaci na trhu s bydlením.

Pokud si budeme chtít udělat bližší obrázek o jednotlivých členech domácnosti, zjistíme, že maximálně v domácnostech žilo šest členů a průměr tvořili dva členové žijící v domácnosti. Nejčastější vztahy mezi členy domácnosti přitom byl vztah matky s dcerou nebo/a se synem. Byly to také převážně matky, s kým byl dotazník vyplňován.

	všichni respondenti PN	párovatelní PN s P12	párovatelní PN s P24
minimum	0,00000	0,00000	0,0
1. kvartil	1,00000	0,25000	0,0
medián	2,00000	2,00000	2,0
průměr	1,988235	1,655172	1,5
3. kvartil	3,00000	2,00000	2,0
maximum	6,00000	5,00000	4,0

V následující tabulce vidíme počty dětí mladších osmnácti let žijící v jednotlivých domácnostech. Z dat je patrné, že v domácnostech žijí nejčastěji jedno nebo dvě děti.

	všichni respondenti PN	párovatelní PN s P12	párovatelní PN s P24
0. skupina	41	31	15
1. skupina	21	17	8
2. skupina	17	4	5
3. skupina	4	2	0
4. skupina	2	0	0
celkem	85	58	28

Pro úplnost se můžeme blíže podívat i na počty dětí žijící mimo domácnost. Z níže uvedené tabulky vidíme, že mimo domácnost žije nejčastěji jedno dítě.

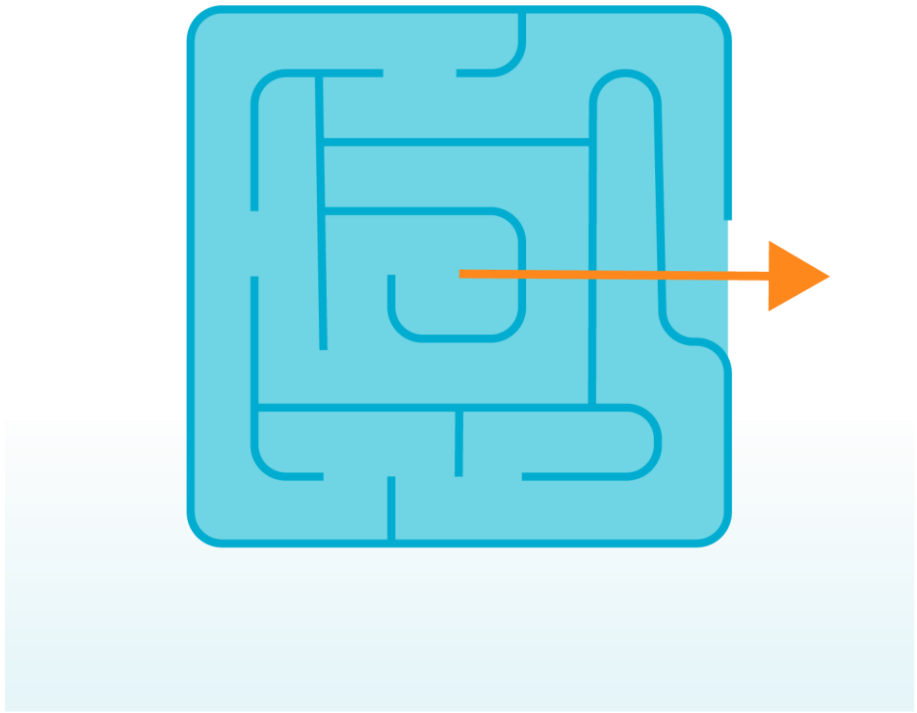
	všichni respondenti PN	párovatelní PN s P12	párovatelní PN s P24
0. skupina	78	53	26
1. skupina	5	4	2
2. skupina	1	1	0
3. skupina	1	0	0
celkem odpovědí	85	58	28

Zajímavý údaj o domácnostech představuje i počet jejich stěhování v posledních pěti letech od začátku pobytu v sociálním bydlení. Z dat vidíme, že maximálně došlo k pěti stěhováním a průměrně se domácnosti v posledních pěti letech před nastěhováním do sociálního bydlení stěhovali třikrát.

	všichni respondenti PN	párovatelní PN s P12	párovatelní PN s P24
minimum	0,000000	0,000000	0,000000
1. kvartil	2,000000	2,000000	2,000000
medián	3,000000	3,000000	2,000000
průměr	3,075949	3,017544	2,62963
3. kvartil	4,000000	4,000000	3,500000
maximum	10,000000	10,000000	6,000000
bez odpovědi	6,000000	1,000000	1,000000

V neposlední řadě představuje o domácnostech zajímavý údaj počet měsíců, jak dlouho bydleli v předchozím bydlení před nastěhováním do sociálního bydlení. Průměrná délka pobytu v předchozím bydlení činila přibližně tři roky.

	všichni respondenti PN	párovatelní PN s P12	párovatelní PN s P24
minimum	1,00000	1,00000	2,00000
1. kvartil	7,50000	9,000000	10,50000
medián	15,00000	24,00000	24,00000
průměr	33,50602	37,73684	38,88889
3. kvartil	39,00000	48,00000	45,00000
maximum	252,0000	252,0000	252,0000
bez odpovědi	2,00000	1,00000	1,00000

Seznam zkratk

ETHOS:	European Typology of Homelessness / Evropská typologie bezdomovectví
KP:	komunikační partner
MMO:	Magistrát města Ostravy
MOb:	městský obvod
PN:	domácnosti po nastěhování
P12:	domácnosti po 12 měsících od nastěhování
P24:	domácnosti po 24 měsících od nastěhování
SMO:	Statutární město Ostrava
SVL:	sociálně vyloučená lokalita
ÚP/ ÚP ČR:	Úřad práce